

БЪЛГАРСКИ КНЯЗИЦИ.

Часть III

1859 Декемвриа

Книжка втора

ЗА ЦАРИГРАДСКИЯ-ТЬ ПАТРИАРХЪ.

Продълженіе.

Внѣшъ Кн. 18. Година II. Стр. 716

Тя Архіепіскопія сп остала така независима не само до выше-речено-то 1185 лѣто, но и отъ тамъ насетнѣ, какъ-то ся отъ различни історическия памятници доказва. Така на 1222 л., кога-то въ Цариградъ превзетъ на 1103 отъ крѣстопосцы-ты, царуваше единъ Французинъ Robert de Courtenai, а въ новж-тѣ Грьчскѣ столицѣ Никеѣ царуваше Іоаниъ Дука Ватачъ-тъ, тогасъ другы единъ Грьчскы князь именовъ Теодоръ Ангелъ или Комнинъ, кой-то бѣ наслѣдилъ отцу своему Михаилу въ княжѣства-та Ипира и Етолин, въ кон-то той Михаилъ бѣ ся задржалъ іоще отъ Цариградско-то превзятіе, той, казвамы, Теодоръ ползовався отъ обстоятельства-та,

превзель Солунъ съ сичко-то му Македонско окружіе, и искалъ отъ Солунскыя-тъ митрополитъ Константина да го помаже и вѣнчае царь. А понеже той митрополитъ, бояся отъ Грьчскаго царя Іоанна, не рачиль да го послуша, Θεодоръ го наказалъ заточеніемъ, и ся отправилъ до Българскаго Архіепископа Димитрія, кой-то му пріямъ усердно прошеніе-то, и го помазалъ и вѣнчалъ, защо рекъ че, *понеже былъ самовластенъ и не былъ никому длъженъ да дава отвѣтъ за дѣла-та си*, за това ималъ и власть да вѣнчава царіе, кои-то, гдѣ-то, и кога-то ще (1). — Така и въ лѣто 1456, по Априліа, три години слѣдъ взятіе-то на Цариградъ отъ Турцы-ты, Іоаннъ Воевода, Господарь Молдовлахійскый, писалъ Дорооею Архіепископу *Първыя Юстиніаны, и обладателю цѣлыя Българскыя, Сърбскыя и Молдовлахійскыя земли*, молящися да проводи свое-то благословеніе и люди кои-то да посвятятъ и поставятъ въ Молдовлахійскыя Митрополитъ вмѣсто преставивнагося Виссаріона; на кое-то и архіепископъ Дорооей отвѣщалъ по Октовріа истаго лѣта че, понеже ся породилъ нѣкой раздоръ между гражданскы-ты и духовны-ты му Българи, а царь Султанъ Мухамметъ, като ся връщалъ отъ Арнаутско, повелѣлъ му да пойде на Цариградъ ведно съ нѣколико отъ Българи-ты и отъ духовны-ты лица, (вѣроіатно за да ся разгледа той раздоръ), за това реченый Господарь да привыка Унгровлахійскаго митрополита зависящаго отъ Охридскы-тъ епархіѣ, и другы-ты тамошны епископы, кои-то да посвятятъ и поставятъ за Молдовлахійски митрополитъ оногова кой-то бы ся избралъ по законы-ты и правила-та, и по установленіе-то на святыя отцы (2).

Но защо тукъ Българскый архіепископъ да ся нарича и Сърб-

(1) Georg. Aegerol. c. 21, edit. Bonn. p: 36.

(2) Виж. Гласникъ друж. Сърб. славесн. свезка VII, стр. 177—179; и Бълг. Книж. год. 1 № 9, стр. 26—27.

ский? То е станѣло несумниено за това че доволна часть отъ сѣверны-ты страны на сѣверѣ-та му е была отъ рано юще заселена и завладѣна отъ Сърбы-ты, кои-то подъ краля своего Стефана первовѣчаннаго (л. 1222) получили сѣ отъ Царигра. Патріарха особень, по пакъ Охридскому Архіепископу подчинисъ Архіепископъ, брата му св. Савва (1); а при краля ихъ Стефана Душана, именпо же въ лѣто 1346, кога-то опъ завладѣ по-голѣмъ-тѣ часть отъ Македоніѣ и Епира, и ся вѣнча царь и самодержецъ Сербомъ, Грекомъ и Албаномъ, учредили и поставили сѣ си и Патріархъ независимъ въ Ипекъ по подражанію Българскаго въ Търново Патріарха. А като за да ся припознае и въ това дѣло начало-то {вѣрховно право на Българскъ-тѣ архіепископѣ, речено-то Сърбско патриаршество ся учредило съ благословеніе-то само на Охридскы-тѣ архіепископъ, и Търновскы-тѣ Патріархъ, кое-то и не сѣ видѣло добръ Цариградскому Патріарху (2).

Спорядъ учрежденіе-то на това Сърбско патриаршество разумѣлася какъ знаменита часть отъ земли-ты надъ кои-то ся отъ начала простираше Охридска-та Архіепископія, была е отъ неѣ отлучена, и реченому патриаршеству приложена. Но со все това тя е послѣдовала пакъ да има цѣлы и неповредены свои-ты права независимости, кои-то си е и до край употреблявала.

Обачо освенъ земли-ты кои-то е тя, какъ-то ся рече, отстъпила Сърбскому патриаршеству, изгубила е напоконъ постепенно и другы страны кои-то ся приложили Цариградскому Патріарху, догдѣ най-сетѣ с и сама исчезнула.

Така изъ единъ протоколъ Цариградскыя патріархѣ, отъ 14-тѣ вѣкъ, кого-то ученый Русецъ В. Григоровичъ наскоро открылъ въ Виенскъ-тѣ Императорскѣ библіотекѣ, Іоаниъ Страшимиръ, сынъ

(1) Виж. Гласникъ друж. Сърб. славесн. свезки VIII, стр. 186

(2) Виж. тамже, стр. 125.

Александра царя Българскаго, кой-то Іоаннъ владѣлъ отдѣлно надъ западнѣ-тъ часть Българин и ималъ столицѣ-тъ сѣвъ Видинѣ, не знавъ за коѣхъ причинѣхъ подчинилъ самовольно Цариградскому Патріарху Видинскѣ-тъ епархіѣ, кой-то до тогасъ зависѣла отъ Охридскѣ-тъ архіепископѣ, и искалъ да ся постави Видински митрополитъ Іеромонахъ Кассіанъ, за кое-то станѣло и синодално дѣланіе въ реченѣ-тъ патріархіѣ (листъ 10 проток.), и по-сетѣхъ (л. 1393) станѣла грамота Антонія патріарха за да ся посвятѣ Іосифъ Видински митрополитъ, кога-то живѣлъ іоще митрополитъ Кассіанъ (листъ 64 проток.).

Отъ истыя-тъ протоколъ (листъ 255) ся научаваши че, не знавъ пакъ по коѣхъ причинѣхъ, станѣло по-сетѣхъ грамота Цариградскаго Патріарха, за да бы пріѣлъ Видинскій митрополитъ и Тріадицѣ (Софіѣ) подъ своѣхъ власть, коя-то Тріадица видѣхши и погоря че принадлежала отъ напредъ такожде на Охридскѣ-тъ Архіепископѣ.

По примѣръ-тъ на Іоанна Страшмира, и Александръ Воевода Унгро-Влахійскій подчинилъ Цариградскому Патріарху Унгро-Влахійскѣ-тъ митрополѣ, коя-то по-напредъ, какъ выше видѣхши, зависѣла отъ реченѣ-тъ архіепископѣ. Това ся одинаково научаваши изъ истыя-тъ протоколъ (листъ 209, 274, и 274.).

Таковаго подчиненія далъ по-напредъ примѣръ и Сърбскій деспотъ (князь) Іоаннъ Углышъ, зацо въ негово-то время ся подчинила Цариградскому Патріарху Сърбска-та епархія, въ коѣхъ-то онъ владѣлъ, и въ 286-тъ листъ тогожде протокола находится *πράξις ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν ἐκκλησιῶν τῆς τε ἡμετέρας (Γραικικῆς) καὶ τῆς Σερβικῆς*, то есть синодално дѣланіе за соединеніе-то на Сърбскѣ-тъ реченѣхъ церквѣхъ съ Грьчскѣ-тъ, въ лѣто 1371, съ подписъ Філовеа патріарха; а въ 287-тъ листъ ся намира *συνγιγνώσκω* отъ Іериссо и св. Горжъ въ кое-то ся говори, между другы работы, и за това: *да не ся пріематъ въ св. Горжъ Сърбски монаси, догдѣ*

ся *возсоединятъ Сърби-ти съ Константинопольскъ-тъхъ церквѣхъ*. — А какъ все това станало по желаніе-то реченаго Углыша, ни това ни дава доказателство истия-тъхъ какъ протоколъ, въ кой-то (листъ 290) ся находи грамота самага Деспота Іоанна Углыша, писаная въ лѣто 1368, съ кою-то онъ подчинява область-тъхъ си Цариградскому Патріарху.

Като ся е тѣй ущърбила и оскубала Охридска-та Архіепископія, какъ-то и Ипекска-та Патріаршія, побѣдоносни-ти Турски царію завладѣвши Българійхъ, Сърбіи, и въ лѣто 1453 самага Цариграда, дали Цариградскому патріарху толкова уваженіе, що десятина години послѣ той, ползовавшея отъ обстоятельства-та, саборилъ и затрилъ първо съвѣтъ Търновскъ-тъхъ Българскъ Патріархійхъ до толкъ, що ни имя-то веко да ѱ ся не чюва, и освоилъ сичкы-ты отъ неѱхъ зависящы епархіи, и гы вписалъ въ бератъ-тъхъ си така, що никакъ ся въ него не забѣлжива кои и каквы сѣ были тѣхъ епархіи.

А уваженіе-то на Цариградскы-тъхъ Патріархъ при Оттоманско-то Правителство, чрезъ кое-то онъ е можилъ послѣ да прави какво-то ще, е станало и ся е учредило слѣдующимъ образомъ.

Слѣдъ като ся превзелъ Цариградъ отъ славнаго Грекомъ побѣдителя Мухаммеда II-го, понеже хрістіане-ти ся были отъ страха распрѣснѣли, умныя-тъхъ и политичныя-тъхъ той царь іоше на третія-тъхъ день (1 Іуніа 1453) отъ превзятіе-то на градъ-тъхъ проповѣдалъ на вѣредъ да ся завѣрижтъ и да си живѣжтъ като напредъ мирни и спокойни хрістіане-ти, да си слѣдуютъ свободно и вѣржтъ безъ да гы закача никой, а при това и, понеже немахъ патріархъ, да си избержтъ кого-то щжтъ по ветхы-ты си обычаи. Спорядъ тѣхъ царскъ заповѣдь събравшесе нашедши-ти ся въ Цариградъ архіерей и малцина пѣкоу други духовни и мірски лица, избрали за Патріархъ учениѣйшаго и добродѣтельнаго Георгія Схоларіа, бывшаго еще мірянина, кого-то и рѣкоположивше иренженовали

Геннадія. Того царь Мухаммедъ, за да възблагодари христіань-ты и привлече по-иоуще по-вече кѣмъ себе си довѣреніе-то имъ, а при това и да учреди и утврди и въ ново-то за Гръцы-ты Оттоманско царство онова гражданско правило, кое-то и въ Гръчско-то было въ употребленіе, че *безъ царево подтвержденіе никой ни Патріархъ ни владыка не може да положи въ дѣйствиѣ патріаршескѣ-тъ и владычскѣ-тъ си власть*, царь Мухаммедъ, казавъ, при-
выкалъ слѣдъ избраніе-то му реченаго Патріарха на палаты-ты си, гдѣ-то го пріялъ съ голѣмъ честь, и като го нагостилъ и ся раз-
говорилъ съ него довольно время, напоследокъ далъ на рѣчь-ты му, какъ-то правилъ и Гръчски-ти Императори, единъ многоцѣннъ сре-
бърнъ патерицъ въ знакъ подтвержденія патріаршескыя его власти, и му рекъ: „зымни тѣ-зи патерицъ, и бѣди патріархъ; имѣй все-
„гда наше-то пріятелство, и наслаждавайся съ сичкы-ты права и
„преимущества, кои-то сѣ имали твой-ти предшественници.“ Слѣдъ
това слѣзълъ самъ та го испроводилъ даже долу до дворъ-тъ, пока-
чилъ го на единъ украшенъ и нарочно преуготованъ конь, и пове-
лѣлъ на палатны-ты си Князи и чиновницы да идѣтъ съ него на-
едно и да го испроводятъ тѣмъ торжественно даже до храма Свя-
тыхъ Апостолъ, кого-то му далъ и наредилъ за патріаршѣмъ
[Georg. Phranzes L. III, c. 44. p. 304—307 edit. Bonn.]. А при това му
далъ и царскы *бератъ*, съ кого-то подтвердилъ и писменно сичкы-
ты патріаршескы отъ ветхо права и преимущества, и подчинилъ
нему и сичкы-ты вѣкашны отъ него зависящы епархіи, кои-то му
ся така покорили по-много и отъ напредъ (Μελετίου ἐκκλ. іστρ. Том.
Г'. σελ. 330).

(Слѣдува)

ЗА НАЧАЛО-ТО,

распространеніе-то и утвърженіе-то на Христіанскѣ-тѣ
вѣра между Българе-те.

отъ

Теодора Стоянова Буржова.

(Продълженіе. Виж. Кн. 23 стр. 755.)

Всички-тѣ горѣречени ученици на Кирила и Методіа, които прѣминѣли, отъ Моравіѣ въ Българіѣ, имали както ся види, мѣсто за поприще-то си въ Българіѣ все ѣдиѣ область, а именно югозападнѣ Българіѣ, коя-то занемала часть отъ Албаніѣ и Македоніѣ. Тука сѣществуватъ посвяти-тѣ въ тѣхнѣ честь храмове и манастири и тука прѣимущественно, ако не ѣдинствено, ся ѣе съхранила память въ живо-то прѣданіе на народъ-тѣ за благодѣтели-тѣ имъ трудове (234). Вѣроѣтно ѣе, чи тази область, както нѣй вече упомянахми, по нѣкоѣѣ причинѣ, най много ѣе имала нуждѣ отъ такива дѣлатели духовни. Но много-цѣнни-тѣ плодове на трудове-тѣ имъ безъ съмнѣніе сѣ ся распростирали и въ други-тѣ части на българско-то царство. Тѣхни-тѣ съчиненіа, като вразумителни за всички-тѣ по простотѣ-тѣ на ѣа-зика си (235), очевидно ся прѣминували отъ рѣцѣ въ рѣцѣ, и ся

(234) Изыск. о слав. апостолахъ въ Ж. М. Н. пр. 1847 Генварь.

(235) Жизнеописаніе-то на Климента упомянува, както видѣхми, чи слова-та, кои-то той съставилъ, били вразумителни за най простѣй-тѣ Българинѣ.

укрѣпљавали срѣдѣца-та на поновпросвѣщеніи-тъ въ жизни о Христѣ Исусѣ. Отъ ученици-тъ на Климента ся отпускало въ други-тъ области на Българійѣ да занемжѣтъ различни степени на црѣковній-тъ клярѣ.

Слѣдъ тѣзи непосредствении сътрудници и ученици на Кирила и Методіа ся показва въ десет. вѣкъ цѣлъ редъ отъ духовни писатели, кои-то продлѣжили славно-то имъ дѣло съ примѣрно усердіе и съставили знаменитѣ эпохѣ въ исторіѣ-тъ не само на Българскѣ-тъ писменность, но и на всичкѣ-тъ въобще славенскѣ. Царь Симеонъ, имѣ-то на кого-то, спорѣдъ справедливо-то забѣлѣжаніе на Шафарика (236) је достойно за вѣчниѣ славѣ въ исторіѣ-тъ на Славене-тъ, не само ги подбуждалъ къмъ това съ увѣщаніѣ-та си и съ високо-то си покровителство, но и самси участвувалъ въ литературни-тъ имъ занятіѣ. Той прѣвий отъ всички-тъ славенски господари умѣлъ да съедини тихи-тъ трудове на учени-тъ съ шумниѣ-тъ животъ на јединѣ царь и прѣвий отъ тѣхъ ималъ такова обширно и високо спорядъ врѣмя-то образованіе. Съвременници-тъ дали му названіе *полвинагрѣкъ*, защо-то той приеѣлъ грѣцко образованіе. Той еще въ дѣтинство-то си, спорѣдъ хорти-тъ на Лиутпранда, кой-то билъ въ 948 г. посланикъ на императора Оттона въ Царійградъ, изучилъ Риторикѣ-тъ Димостеновѣ и сплюгизми-тъ Аристотелеви. Негова-та память толкова повече је достойна за почитаніе и благодарность отъ потомство-то, чи той вѣсприеѣлъ врѣху себеси учени трудове не да си прослави ими-то или да удовлетвори на любознателность-тъ си, но да прѣстави на поддани-тъ си срѣдство за образованіе-то на умъ-тъ и срѣдцето имъ. Като владѣлъ Грѣцкій-тъ ѣзикъ въ сѣврѣшенство, просвѣщеній-тъ вѣщеносецъ не щѣлъ самси да ся ползува съ чтеніе-то не прѣвосходни-тъ произведеніѣ на класическѣ-тъ грѣцѣѣ и на

отци-тъ прѣковни (237). Той желалъ да прѣдаде часть отъ тѣзи съкровища и на народа си и при това такъжзи часть, коѣ-то особено да съотвѣтствува на уметвенно-то и нравственно-то му състоѣніе. Съ тѣзи цѣль той избира отъ всички-тъ съчиненія на св. Іоанна Златоуста сто и трійсятъ слова, прѣвожда ги на отечественнѣй-тъ си ѣзыкъ и имъ дава названіе *Златоструй* (238). Това ѣе іединъ трудъ, кой-то пѣлно приличалъ на іединъ великъ господарь, кой-то желалъ да сблнжи умове-тъ и сръдца-та на подданинѣ-тъ си съзъ спасителни-тъ и благодѣтелни-тъ истини на христіанско-то вѣроученіе. Съ тѣзи смъщо цѣль царь Симеонъ каралъ и други-тъ да прѣвождатъ пѣлинѣ-тъ съ животь и силъ творенія на св. отци (239). Като ся подбуждали кѣмъ писменинѣ трудове отъ негово-то собствено усердіе и като ся обѣзвали за тѣхъ отъ неговъ-тъ царскъ власть и покровительство, епископи-тъ, пресвитери-тъ и др. ся надварѣли іединъ другій да обрѣнѣтъ па себеси негово-то вниманіе съ ревность-тъ си кѣмъ просвѣщеніе-то. Като ся взаимно подбуждали и придумвали, тѣ ту сами съчинявали, ту прѣвождали и прѣ-

(237) Въ іединъ списъкъ на *Златоструй*-тъ (отъ XVI в.) речено за него, чи той навикналъ да чите всички-тъ книги: „яко извыкъ ему чести всѣ книги„ (Вѣкъ Болгарск. Царя Сим. Соч. Спир. Палаузова. Стр. 84).

(238) Разцв. слав. письм. въ Болгаріи.— Вѣкъ Болг. царя Симеона, — Въ императорскъ-тъ с. петербургскъ публичнъ библиотекъ ся вардіѣтъ два списка отъ *Златоструй*-тъ: іединъ-тъ на пергаминъ отъ XII в., а другій-тъ на хартіѣ отъ XVI в. (Вѣкъ Болг. царя Симеона).

(239) Тѣй по негово-то повелѣніе іеппскопъ Прѣславскій, както мисли Шафарикъ, Константинъ прѣвелъ четире слова на Атанасіѣ Александрійскій (Вѣкъ Болгарскаго царя Симеона).

писваси достойни-тъ за това произведеніа (240). „Съ нѣкоѣхъ си юношескѣхъ радостъ и сила, както забѣлѣжава іединъ отъ свѣрѣщен-ни-тъ изслѣдователи на исторіѣ-тъ славенскѣхъ (241), Българіа по туй врѣмя прилагала прѣсипи-тъ си сили за дѣло-то на книжно-то ученіе.„ За съжалѣніе това цвѣтуше състоіаніе на славенскѣхъ-тъ писменность въ Българіѣхъ стана извѣстно на учениѣ-тъ съѣтъ преди малко врѣмя и „число-то на останали-тъ отъ неѣхъ до наше-то врѣ-мя паметници дава само възможность, спорѣдъ хорти-тъ на упомя-

(240) Отъ писатели-тъ на царь Симеоновѣхъ-тъ епохѣхъ сѣхъ из-вѣстни слѣдующи-тъ: 1, Іоаннъ Ексархъ. Отъ трудове-тъ му сѣхъ открити: а, ш е с т о д н е в ъ сир. тѣкованіе отъ прѣви-тъ гла-ви на книгѣ Битіа за шестодневно-то твореніе на свѣтъ-тъ, коіе-то іе съставено по св. Василіа, Северіана Гевалскій и по собствено разумѣніе; б, *Прѣводъ на Богословіе-то Іоанна Дамаскина* подъ заглавіе: „Небеса“; в, *Прѣводъ на Діалекти-кѣхъ-тъ сѣщаго Іоанна Дамаскина*; г, *Гръцка грамматика на Іоанна Дамаскина*, приспособлена къмъ Славенскій-тъ іазыкъ и д, нѣколко слова на различни празници. 2, Епископъ Констан-тинъ. Нему принадлежѣтъ: а, прѣводъ на 4 слова отъ Атанасіа Александрійскій срѣщу Аріане-тъ и избраніе словъ за еванге-ліа недѣлни отъ твореніа-та на Іоанна Златоуста и на Исидора Пелусіота. 3, Григорій пресвитеръ, кой-то прѣвелъ отъ Гръцки, по повелѣніе-то на царя Симеона, іединъ краткѣхъ црѣковнѣхъ и гражданскѣхъ исторіѣхъ, сир. лѣтописъ-тъ на Византіѣца Малалѣ. 4, іединъ безимененъ прѣводитель на двѣ житіѣста: а, на Антоніа великій и б, на Панкратіа, ученика Петрова. 5, Теодоръ Док-совъ или Дуксъ. Най послѣ б, Черноризецъ Храбръ, кой-то на-писалъ забѣлѣжителнѣхъ-тъ статіѣхъ за славенски-тъ букви (гл. Разцв. Слав. писъм. въ Болгаріи.—Вѣкъ Болг. царя Симеона. Сирр. Па-лаузова).

(241) Гилфердингъ въ писма-та си за исторіѣхъ-тъ на Срѣби-тъ и Българе-тъ. Стр. 129.

наѣтъ-тъ учениѣ, да сѣдимъ за число-то на изгубени-тъ прѣзъ тол-
кога вѣкове, като свидѣтельствува за онѣхъ неособиновенихъ умствен-
нихъ дѣятелность, която изникнула въ Българіѣхъ подиръ водвореніе-
то на славянскѣхъ-тѣхъ писменность и славенскій-тъ прѣводъ на свя-
щенни-тъ книги“ (242).

Ако по обще-то признаніе на учени-тъ, ся намирала между
Българе-тъ въ такава цѣтуще състоіаніе словесность-та и при
това прѣимуществовно црковна-та тогчасъ като пріісли тѣ Христі-
іанскѣхъ-тѣхъ Вѣрѣхъ, то не остава никакво съмнѣніе, чи истини-тъ на
слово-то Божіе скоро сѣ ся уіаснили за умъ-тъ на новообращен-
ній-тъ народъ и сѣ ся вкоренили въ негово-то срѣдце. Число-то
на язичници-тъ, ако ся іе намирало отъ тѣхъ въ нѣкои мѣста при
Царь Симеона (243), безъ съмнѣніе іе било тврѣдъ незначително,
кога іединиѣ отъ стврѣменици-тъ му іе могълъ вече въ край-тъ на
царствованіе-то Миханлово съ такава всѣхнщеніе да ся провикне:

Летить бо нынѣ и словѣнско племѣ

Къ крещенію обратишася вси (244)

(242) Гилфердингъ въ писма-та си за исторіѣхъ-тѣхъ на Срѣби-
тъ и Българе-тъ. Стр. 106.

(243) За това може да ся заключава отъ думи-тъ на Іоаша
Ексарха, кои-то ся намирѣтъ въ четвърто-то му слово: „да ся
срамняють убо вси погибени и скверни Манихси и вси погани
Славени и вси іазници зловѣрніи.“ (Вѣкъ болг. царя, Симеона. С. 92)

(244) Тѣзи думи іе прѣписалъ Г. Бодянский (въ прѣведѣжъ-
тѣхъ отъ него статіѣхъ Шафарикова: разцв. слав. писмени.
въ Болгаріи) отъ молитвѣхъ-тѣхъ на епископа Константина, съ
коіхъ-то ся начина прѣдисловіе-то му къмъ прѣводъ-тъ на нѣкои
слова Златоустови и Исидоръ-Пелусіотови за недѣлни евангеліа
(отъ пергам. ръкописъ на XI в., кой-то ся намира въ синодал-
нихъ-тѣхъ библиотекѣхъ).

По всичко-то въроятіе тѣ сж били всички-тѣ обрѣнати въ край-тѣ на царствованіе-то Симеоново, зашто-то по натакъ не ся видѣтъ веке никакви слѣдове за существованіе-то имъ. Българскій свещеникъ Козма, кой-то оживѣлъ при Симеоновъ-тѣ смѣтъ Петра и кой-то написалъ нѣколко слова противъ Богомил-тѣ, по възстава веки въ тѣхъ противъ язичници-тѣ, какво-то Іоаннъ Екзархъ. И не може да ся мисли такъвзи ревностенъ отъ кѣмъ религіозно-то и умственно-то образованіе на поддани-тѣ си царь, както Симеонъ, да не је прилагалъ голѣми старанія за свършено-то истребленіе на язическо-то нечестіе и суіевѣріе и да ся оставали тѣзи старанія безплодни.

По освѣтъ тѣа іестественни пѣтица, по кои-то, както видѣхми до сега, ся распространявала и утвърдявала Православна-та Вѣра Христіанска, ній смѣ дѣлжни да упомянемъ за други-сверхіестественни, кои-то прѣдизбралъ промислъ-тѣ Божій да съдѣйствова на успѣхитѣ ѳ. Ёще въвъ врѣмена-та на благочестивій-тѣ царь Мих. Бориса, когато истинно-то богопочитаніе ся водворявало въ народъ-тѣ Българскій, прѣблагій Богъ іавилъ всесилнѣ-тѣ си благодать за знаменіе на благоволеніе-то си кѣмъ прѣмѣннѣ-тѣ, коіа-то въ него ся свършавала, и подкрѣпилъ съ чудеса немощни-тѣ усилія на царя и на неговн-тѣ сътрудници въ іедно толкова благочестиво дѣлю. Орудіе за тѣа чудеса той избралъ мощи-тѣ на святи-тѣ мученици тиверіополски (за тѣа мученици ній веки упомянемъ въ 1-тѣ часть), кои-то оставали неизвѣстни, кога Българе-тѣ били еще язичници. Многократнѣ-тѣ іавленія на тѣзи святии и исцѣленія-та, кои-то тѣ подавали щомъ наченѣла да ся утвърждава христіанска-та вѣра въ тѣа мѣста, гдѣ-то ся памирали нетлѣнни-тѣ имъ останки, скоро ги направили за всички-тѣ извѣстни. Зарадованій-тѣ отъ това царь незабавно имъ направилъ храмъ въ Брагалиницѣ, градъ съседственъ съ Тиверіополь, гдѣ-то ставали тѣхнн-тѣ іавленія, и повелѣлъ да имъ ся прѣнесжтъ тамъ мощи-тѣ. Воля-та на царь-тѣ, като

съгласна съ волѣж-тъ божіѣ, била исполнена съ прилично благолѣ-
ніе и торжество. Епископи и священници заедно съ всеможи-тъ и
народъ-тъ дошли въ Тиверіополь и, като открили съ благоговѣніе
мощи-тъ на мученици-тъ, прѣнесли ги на рамена-та си въ новій-тъ
храмъ, кой-то билъ приготвенъ за тѣхъ въ Брагалиницѣ. Шествіе-
то на святи-тъ мощи било означено съ различни чудеса. По
тѣзи послѣдни-тъ особено блѣснали подиръ това като били тур-
нати тѣ въ новонаправеній-тъ храмъ, кога начели да ся стича-
тъ тѣхъ отъ венчки-тъ стрѣни хора, кои-то страдали отъ разни-
чни недуги. „Азъ приличамъ, казва блаженный Теофилактъ, кой-то
описалъ нѣкон отъ тѣзи чудеса, кои-то били свършени въ цар-
ствованіе-то на Бориса и на синове-тъ му, Владимира и Симеона,
азъ приличамъ, казва той, на чловѣка, кой-то ся сили да исписка
ѣдиѣ бездиѣ съ шѣж-тъ на рѣж-тъ си, или да исчете звѣзди-тъ
небесни, капки-тъ на дъждъ-тъ и пѣсъкъ-тъ на море-то, защо-то
такъвъ ѣе сѣщо оизи, кой-то ся старае да раскаже наредъ чудеса-та на
тіа святѣ. Тѣ безпрѣстанно текѣтъ и ще текѣтъ, като изворъ, и служѣтъ
за тѣзи, кои-то вѣрува-тъ въ тѣхъ, залогъ на вѣчни-тъ блага, *иже
око не видѣ и ухо не слыша*“ (245). Тѣи многочетни били чуде-
са-та, кои-то свършавалъ всемолий и всеблагій Богъ между нани-
тъ прѣдци за да утврди въ тѣхъ истинѣж-тъ Вѣрж. Но промислѣ-тъ
не употребилъ само тиверіополски-тъ мученици за тѣзи цѣль. Бла-
женный Теофилактъ забѣлѣжа, чи въ царствованіе-то на Михаила
Бориса, кога-то открити били мощи-тъ на тѣзи святѣи ся ѣвилъ
такаже—безъ съмнѣніе прѣзъ чудеса и св. Гермаиъ, и чи Богъ
прославилъ съ чудотвореніа останки-тъ и на равноапостолній-тъ
царъ (246). За св. Климента ся хортува, чи той водилъ Българ-
скій-тъ народъ къмъ Христіанско-то просвѣщеніе “не само съ си-

[245] Theoph. opera T. III p. 503—513 [Martyrium XV Martyrum].

(246) *ibid.*

лъ-тъ на мудри-тъ си думи, но и съ много чудеса, кои-то Христосъ свъръзивалъ прѣзъ раба своего; зашто-то той подавалъ на слѣпи-тъ прогледваніе, на пѣми-тъ іасно хортуваніе, врачевалъ бѣснотати-тъ, исцѣлявалъ огнени-тъ недуги съ достѣгваніе и молитва и билъ скоръ прогонитель на всѣкій другій недугъ, а тъй и дите възкресилъ съ молитва“ (247).

(247) Житіе св. Климентово, коіс-то іе открито на перг. рѣкописъ въ Охридъ отъ Григоровича и іе помѣстено въ Ж. М. П. пр. 1847 Гекъ. —Съчинитель-тъ на пространно-то житіе св. Климентово също дума, чи св. Климентъ, като ся връщалъ отъ Главеницъ въ Охридъ исцѣлилъ двама разслабени, отъ кои-то јединъ-тъ билъ еще слѣпъ.

(Слѣдва)

ЗА БЪЛГАРСКА-ТА ЕЗИКА.

или

ЗА АЗБУКА-ТА И РАВНОПИСАНЕ-ТО НА НОВО- БЪЛГАРСКИЯ-ТЪ ЕЗИКЪ.

Отъ Т. Н. Шишкова.

Продълженіе отъ Книж. 23. Виж. стр. 793.

Слѣдователно разумѣва се че *неопред. видъ* има сички-тъ времена и наклоненія на първо-то спряж.; че *опредѣл. и едноплт.* иматъ тоже сички-тъ времена и наклоненія на това спряж., освѣнъ *сегашно-то, минал. несвърш.* и сложны-тъ времена отъ *несвърш. причастіе* на изявително-то наклоненіе; че *многоплтныя-тъ* има сички-тъ времена които има второ-то спряж.

Замѣч. Първоначалны-тъ глаголы на *амь*, които не измѣнятъ въ рѣченны-тъ времена окончаніе-то си за въ първо-то спряж. изискватъ, ако и да сж по второ-то спряж., видъ неопредѣл.; като станатъ предложны, тѣ зематъ *в* преди *амь* и ни показватъ *видъ многоплт.*; като съхранимъ предлога-тъ и исхвърлимъ *в*-то, означаватъ *видъ опред.*: *чакамь, ще дочакамь, чакахъ* (видъ неопр.); *дочакваь, ще дочакваь, дочаквахъ* (видъ многоплтенъ);

що дочакаль, дочакахъ (видъ опред.); тѣй и *караь*, *думаль*, и проч.—Предложны-тѣ когато, предн коренна-та **р**, имать **и** — не-хвърлять го като преминать въ първо-то спряж.: *запираль*, ще *запиражъ*; *запиряхъ*, *запиряхъ*; *примираль*, ще *примираь*, ще *примиржъ*; *примирахъ*, *примирхъ*.

Послѣ това кратко изложене, иска свършимъ съ поставка-та на спряганіе-то на спомагателныя-тѣ глаголь **сѣмь**, на глаголы-тѣ въ първо-то и второ спряжаніе.

СПРЯЖЕНІЕ НА СЪЩЕСТВИТЕЛН. ГЛАГОЛЬ **СѢМЬ.**

Наклоненіе изъявительно.

Време сегашно.

ч. ед.	ч. множ.
сѣмь	смы
си	сте
е	сѣ

Предизминало.

ч. ед.	ч. множ.
былъ, а, о сѣмь.	были смы — —

Минало несвър.

ч. ед.	ч. множ.
бѣхъ	бѣхмы
бѣше, бѣ	бѣхте
бѣше, бѣ	бѣхѣ.

Отклонизминало.

ч. ед.	ч. множ.
былъ, а, о бѣхъ	были бѣхмы — —

Бждно първо.

Минало свърш.

ч. ед.	ч. множ.
быхъ	быхмы
бы	быхте
бы	быхѣ

ч. ед. ч. множ.

ще сѣмь — — ще смы — —

Бждно второ.

ч. ед. ч. множ.

бы — щѣ бы щемъ — —

НАКЛОН. СЪСЛАГАТЕЛНО.

То има само едно време минало:

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
былъ быхъ — —	были быхмы — —

НАКЛОНЕН. УСЛОВНО.

То има сичкы-тъ времена на изъвит. па клон. съ частицы-тъ *ако*. *ѣкато*, и пр.

ПРИЧАСТІЕ.

<i>Сегашн.</i>	<i>Минал.</i>
сѣщій, сѣща, сѣщо.	былъ — а — о.

СПРЯЖЕНИЕ ПЪРВО.

За глаголы-тъ кои-то се окончавать

на **ѣхъ** или **ѣхь**.

Наклоніе изъвително.

Време сегашно.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
ковѣхъ	ковемъ (мы)	дѣлѣхъ	дѣлимъ (мы)
ковешъ	ковете	дѣлишь	дѣлите
ковсѣ	ковѣтъ.	дѣли	дѣлѣтъ

Минало несвѣр.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
ковяхъ	ковяхмы	дѣляхъ	дѣляхмы
ковеше-(я)	ковяхте	дѣлеше-(я)	дѣляхте
ковеше-(я)	ковяхъ.	дѣлеше-(я)	дѣляхъ.

Минало относително.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
ковялъ съмь — —	ковяли смы — —	дѣлялъ съмь — —	дѣляли смы — —

Предизминало.

ч. ед.	ч. множ.	ч. ед.	ч. множ.
ковалъ сѣмь былъ —	ковали сѣмь были —	дѣлялъ сѣмь былъ —	дѣляли сѣмь были

Минало съвършено. (1)

ч. ед.	ч. множ.	ч. ед.	ч. множ.
ковахъ (хъ-охъ)	ковахмы	дѣлихъ (ѣхъ-охъ)	дѣлихмы
кова	ковахте	дѣли	дѣлихте
кова	ковахѣ	дѣли	дѣлихѣ.

Преминало съвърши.

ч. ед.	ч. множ.	ч. ед.	ч. множ.
ковалъ сѣмь —	ковали сѣмь —	дѣлилъ сѣмь —	дѣлили сѣмь —

Предизмин. съвършено.

ч. ед.	ч. множ.	ч. ед.	ч. множ.
ковалъ сѣмь —	ковали сѣмь —	дѣлилъ сѣмь —	дѣлили сѣмь —
былъ	были	былъ	были

Отколовизмин. съвър.

ч. ед.	ч. множ.	ч. ед.	ч. множ.
ковалъ бѣхъ —	ковали бѣхмы —	дѣлилъ бѣхъ —	дѣлили бѣхмы —

Бждно първо.

ч. ед.	ч. множ.	ч. ед.	ч. множ.
ще коваж —	ще коваемъ —	ще дѣляж —	ще дѣляемъ —

(1) Сички-тъ глаголы по това спряж., както казахмы, сѣ видѣ неопредѣл.; но, отъ тукъ на доло времена-та на това наклонение, както и времена-та на другы-тъ наклонения, като земнать предлогъ, ставать видѣ опредѣл.; *отковахъ, отковалъ сѣмь ...; подлихъ, подлили сѣмь*

Бъдно второ.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
кова-щѣ --	кова-щѣмъ --	дѣли-щѣ --	дѣли-щѣмъ --

НАКЛОНЕНИЕ СЪСЛАГАТЕЛЬНО.

Време сегашно.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
ковавамъ --	ковавами --	дѣлявамъ --	дѣлявами --

Минало несвър.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
ковавахъ --	ковавахмы --	дѣлявахъ --	дѣлявахмы --

Минало свършено.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
ковавалъ быхъ --	ковавали быхмы --	дѣлявалъ быхъ --	дѣляли быхмы --

НАКЛОНЕНИЕ УСЛОВНО.

Това наклонение има петъ времена: *сегаш.*, *минал. несвър.*, *минало свърш.*, *претерит.* и *отколъизм. свърш.*, които сѣ същѣ-тъ отъ изявит. наклон. съ предпоставка-та на частицы-тъ, *ако*, *когато*, *като* . . .

НАКЛОНЕНИЕ ПОВЕЛИТЕЛЬНО.

Време сегашно.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
ковни	ковете	дѣли	дѣлете (1)

ПРИЧАСТІЯ.

Дѣйствит. несвърш.

ковялъ -- а -- о.	дѣлялъ -- а -- о.
-------------------	-------------------

(1) Първо и третіо лице точно нѣма това наклонение.

Дѣйств. свирц.

КОВАЛЪ — а — о.

ДѢЛЛЪ — а — о.

Страдат.

КОВАНЪ — а — о.

ДѢЛЕНЪ — а — о.

СПРЯЖЕНИЕ ВТОРО.

За глаголы-тѣ кон-то се окончатъ на *амъ* и *лмъ*.

НАКЛОН. ИЗЯВИТ.

В р е м е с е г а ш.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
крышавамъ	крышавамы	раздѣлямъ	раздѣлямы
крышавашъ	крышавате	раздѣляшъ	раздѣляте
крышава	крышаватъ.	раздѣля	раздѣлятъ.

М и н а л. н е с ѣ в ѣ р ш.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
крышавалъ	крышавали	раздѣлялъ	раздѣляли
крышаваше	крышаваше	раздѣляше	раздѣляше
крышаваше	крышавали.	раздѣляше	раздѣляли.

М и н а л. н е о п р е д. (1)

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
крышавалъ	крышавали	раздѣлялъ	раздѣляли
крышава	крышавали	раздѣля	раздѣляли
крышава	крышавали.	раздѣля	раздѣляли.

(1) Минало-то това, както и други-тѣ по надоло времена, измѣнятъ, напосоки за сички-тѣ глаголы въ това спряж., окончаніе-то си за въ първо-то спряж.—и ставатъ видъ опредѣл.—като обематъ сички-тѣ мв времена и наклоненія: *крышава'хъ*, *кръстихъ*; *ще крышавамъ*, *ще крѣстижъ*; *крышавай*, *крѣсти*....; *тъй* и *раздѣлямъ* и проч.

Пр е м и и. н е о п р.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
крыщавалъ	крыщавали	раздѣлялъ	раздѣляли
сьмь --	смы --	сьмь --	смы --

П р е д и з м и. н е о п р.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>множ.</i>
крыщавалъ	крыщавали	раздѣлялъ	раздѣляли
сьмь былъ --	смы были --	сьмь былъ --	смы бы --

Б ж д н о п ь р в о.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
ще крыща-	ще крыща-	ще раздѣ-	ще раздѣ-
вамь --	вами --	лямь --	лями --

Б ж д н о в т о р о.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
крыщава-щъ --	крыщава-щемъ --	раздѣля-щъ --	раздѣля-щемъ --

НАКЛОНЕН. УСЛОВНО.

То има сички-тъ времена кон-то има и първо-то спряж., ос-
вѣтъ *отколызм.*

НАКЛОН. ПОВЕЛ.

<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>	<i>ч. ед.</i>	<i>ч. множ.</i>
крыщавай	крыщавайте.	раздѣляй	раздѣляйте.

ПРИАЧСТІЯ.

Дѣйствит.

крыщавалъ -- а -- о	раздѣлялъ -- а -- о
---------------------	---------------------

Страдател.

крыщаванъ -- а -- о	раздѣлянъ -- а -- о.
---------------------	----------------------

Това изложене може да е не достаточно въ нѣкои нѣща, как-
то че не може бы юще уствършено, или може да е противно нѣй-
дѣ въ мненіе-то си нѣкому. Вазъ тѣзи молимъ читатели-тѣ да се

отговорѣтъ въ то що сѣкамъ за по добро и по право; зашто-то този е самы-тъ способъ съ когото се поправѣ сѣкое нѣщо—и тѣй може само и наша-та писменность да се поправи. Иже, то що имахмы за по право и за по добро, казахмы — и сѣкамы че тѣй трѣба да постѣпи сѣки кой-то мысли полза-та на наша-та писменность.

Ако не казахмы нищо ни за залози-тъ на наши-тъ глаголы, ни за нѣкон юще нѣща, кон-то обема нашія-тъ языкъ въ глаголы-тъ си правила, то е че тѣ сж възнь отъ нашія-тъ планъ — и ги считамы за по малко важны отъ това що изложехмы.

ИТЬКОЛНКО РЪЧІИ

ИЗЪ

СЛОВАРЬ-ТЪ О. НЕОФИТА

преписаны

Отъ Г-на В. Чолакова.

Отъ А.

- * Абa. с. ж. γρύζος (=бало). 2)—койлія, кепе, іамурлукъ.
- * Абаджилжкъ. с. м. ἀμπαδζιλήκ, ἡ τέχνη τῶν ἀμπαδζίδων.
- * Абаджія. с. м. ἀμπαδζής.
- * Абаносъ с. м. ἀμπανόζι. ἔβενος.
- * Ага. с. м. αὐθέντης, εὐνοῦχος, αὐλικός.
- † Агизма (или агисма) Богоявленска светена вода, τὸ ἀγίασμα τῶν Θεοφανείων. 2)—вода която истича на нѣкои мѣста отъ чудо-твореніе. ἀγίασμα.
- † Адъ с. м. (мѣсто, гдѣто се мѣчатъ грѣшники—те души) ἄδης. § адъ несытый, говори се за челоуѣка, който не може да се насыти (=грабитель=седжія). ἄδης ἀχόρταγος, ἀχόρεστος.
- * Арпаджикъ. с. м. ἀρπατζίκ.

- * Аскеръ. с. м. στρατεύμα, στρατός, ἐκστρατεία.
- * Астаръ. с. м. ἀσάρι, φόδρα, ἐσώπανον, ὑπόρραμμα. § туранъ астаръ на дреха. ἀστροώνω, ἐσωπανιάζω.
- * Астарджія. с. м. (който прави, или продава астаръ) ἀσταρδζής.
- * Аферимъ. нар. εὔγε.
- † Афоресанъ, а, о. пр. ἀφορεομένος (=отлученъ).
- † Афоресмо. с. ср. ἀφοριστικόν, ἀφορισμός.
- * Ачикъ. пр. =отворенъ. §—. нар. =отворено. §—ренгъ-боя, и проч. ἀνοιχτόν χρώμα. § ачикъ-гюзъ. ἀνιχτομάτης.

Ὅτι Β.

- * Ба (междмт. удивленія). μὰ !
- » Баба. с. ж. (стара жена) γράια, γρηά, γραῦς. 2) майка на баща или на майка на пѣкого. γιαγία (тур. іал. Костендилекки, стара майка). μάμη. 3)—. която бабува при рождение-то. μαμή. μαῖα, мαιεύτρια. 4) единъ широко суджукъ свински. εἶδος πλατέος χοιρίνου λουκανίχου (ἀλάντος). § посл. много бабы кляво дете. παροιμ. λεγόμενη, ὅταν ἀναμιγνύονται πολλοὶ εἰς μίαν ὑπόθεσιν, καὶ διαστρέφουσιν αὐτήν. (κατὰ λέξιν, πολλαὶ μαμμαὶ σπασμένον παιδί.).
- » Бабинъ, а, о. пр. ὁ ἀνήκων εἰς τὴν γραῖαν, εἰς τὴν μαμήν. §Бабинъ день. (8 день Ιανнуарία, когато празнуватъ бабы-те, ср. оныя бабы, които сѣ бабували презъ година-та.) ἡ ἡμέρα τῶν μαμῶν (τῶν μαιῶν), δηλ. ἡ ὁγδόη ἡμέρα τοῦ Ἰαννουαρίου μηνός. § Бабины деветины. Зри въ рѣчь, деветины.
- » Бабица. с. ж. (умл.). γρητίτца. γραιδίον.
- » Бабичка=бабица,
- » Бабишкеръ. с. м.=бабище.
- » Бабище. с. ср. (уничтжт. περιφρονητικόν). παληόγρηα. γραιδίον.
- » Бабка=бабица. 2) μικρόν τι νόμισμα Παπτικόν ἀργυροῦν (по праву с да се рече Папка отъ Папа).

- * Бакава. с. ж. μπακλαβάς είδος ζυμαρικού. ό Σκαρλ. έν λ. κοπτόν.
(Γαλλιστί māssepain.)
- „ Бакица=ѣклица.
- „ Бако=Бачо=Батъ=Байо=Бате.
- * Бакѣренъ, рпа, рпо. пр. (отъ бакѣръ) χαλχωματένιος. χαλχοῦς
(=мѣдянь).
- * Бакѣръ. с. м. χάλχωμα, χαλκός (=мѣдь).
- „ Бало=аба. (пѣкони выкатъ, осмакиня) § една торба Бало. έν τόπι
ἀπὸ ἀμπᾶ.
- † Балсама. с. ж. βάλσαμον (Скарлатъ говори защо е финическа тая
рѣчь, валсампнъ, косто значи Κύριος τοῦ Οὐρανοῦ, Господинъ
Небу, ср. Солнце-то).
- † Балсамосанъ, а, о. прч. βαλσαμωμένος.
- † Балсамосвамъ. гл. βαλσαμώνω.
- * Балсара. с. ж. ἐρυσίβη (во Свящ. Писаніе тая рѣчь стои, ржа,
ψαломъ 77. даде ржѣ плоды ихъ, ѣдохе τῇ ἐρυσίβῃ τοὺς καρ-
ποὺς αὐτῶν. иначе Слатина, Словарь церкви.).
- * Балтакъ=топоръ.
- * Балтія=сѣкира.
- * Балѣклия. с. ж. (голъма-та агіасма въ Цариградъ= Живопріемный
Источникъ) μπαλουκλί. ἡ ζωοδόχος πηγή.
- „ Бапица=маинъ=пита.
- Бапъ=манѣръ. (негли и Бапъ е произышло отъ Панъ. Зри въ
рѣчь вабимъ.
- „ Баня. с. ж. λουτρός, λουτρόν.
- „ Банямъ, няшъ. гл. н. обаняхъ=кѣлемъ.
- „ Бара. с. ж. (малко гіолче). ὀλίγον νερόν στεχάμενον εἰς είδος λίμνης.
- * Барабаръ. пар. (право-то е бараберъ)=засдно=равно нѣщо съ
друго. § посл. турска, и но употребителна. Барабаръ манджа,
барабаръ канджа. и значи, защо кой-то іаде равно съ другиго,
требе и равно да работи.

- „ Барабоѣ = барабоѣ.
- „ Барамъ, рашт. гл. и. побарахъ. ψηλαφῶ, ἐγγίζω τι διὰ τῆς ψηλαφήσεως. ἐφάπτομαι. § не бараѣ = не хващай = не пидай = не бутай. Посл. Бара си го. Значи, не иска да знае, не бонсе отъ заплашуване. Пароим. λεγομένη ἐπὶ τῶν μὴ φοβουμένων τὰς ἐπαπειλήσεις τῶν ἀνωτέρων των, μὴ ψηφούντων ὀλοτελῶς τὰς διαταγὰς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ καταφρονούντων αὐτὰς με ἀδιαφορίαν.
- „ Барабоѣ. с. м. καρτόφλι (по русски картофель. въ Цариградѣ) πατάτα, множ. πατάταις (отъ франц. Σκαρλ. κωλοκάσι. тур. ерь алмаси).
- „ Бардоква. (множ. бардоквы) = марулы.
- „ Бащинія. с. ж. (Бащино наследіе). πατρική κληρονομία, ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποτρὸς μείνασα εἰς τὰ τέχνα περιουσία.
- „ Беда. с. ж. κίνδυνος, δυστυχία. § фр. туня беда (иттира). ἀδικοῦ συκοφαντία. § посл. сочувай Боже отъ туня беда. ὁ Θεὸς νὰ φυλάξη ἀπὸ ἀδικον συκοφαντίαν.
- „ Бедимъ, дишт. гл. (нѣкого за нѣщо). и. набедихъ (хвѣрлямъ иттира нѣкому) συκοφαντῶ, διαβάλλω, αἰτῶμαι τινα διὰ τι. 2) значен. и. убедихъ. βιάζω, πειθαναγκάζω = убеждавамъ.
- „ Безсолень, лпа, лно. пр. ἀνάλατος. § Безсолны думы. μετφρ. ἀνοστα (ἀπρεπα, αἰσχροῦ) λόγια.
- „ Безстрага (отъ безъ страга) нар. значи, много далече. πολλὰ μακρὰν. ἀπωτάτω, κυρίως σημαίνει ἀπόστασιν ἀπεριόριστον. Като що говориме, пекаде си безъ страга, μακρὰ στὸν διάβολον. 2) нар. пегодованія. безстрага! ἐπὶρ. ἀγανακτήσεως. Сравни. да се не види !
- „ Белимъ, шт. гл. и. избелихъ (като платно или друго нѣщо). ἀσπρίζω, λευκαίνω, γνάπτω. 2) и. обелихъ (като ѱбукъ, и друго) = люпимъ.
- „ Белчо (выкасе на вольт, на кошь, като що выкаме, вранчо, алчо,

дорчо, и проч.) 2) Собствен. имя мѣжкоБолгарско. λεύκιος, λευκάδιος.

„ Бевеврецы (множ. нѣкаква турлиѣ гащи) είδος πουτουρίου (βρα-
χίων).

„ Беремъ, рещъ. и. набрахъ. μαζώνω, συνάζω. συλλέγω. §—Сено
=пластимъ. §—Иадове. и. набрахсе іадове (съ него). χολο-
σχάνω. зри іадосувамсе. §—нѣкому грѣхжтъ. παίρνω τὴν ἁρμαρ-
τὰν τινός, κολλάζομαι, τουτέστιν, ἀδίκως κατηγορῶ τινά. §бере
душа. зри въ душа. § бере единый сосудъ. наприм. колко ока
бере. χωρεῖ. πόσαις ὀκάδαις χωρεῖ. вмѣсто собира, зема.
§ бересе свѣтъ=собирасе (сир. на нѣкое зрѣлище, като що
выкаме, бересе свѣтъ като на мечка, и проч.).

„ Беседимъ, димъ. гл. (арнаутскомакедонски)=хоратимъ,=вревимъ.

„ Бетонка. с. ж. (старо,буквица трава) μπετόνικα (отъ латин.).
хѣсτρον.

„ Биволь. с. м. (буйволъ). βουβάλι, βούβαλς. § посл. влачи като
биволь (сир. тѣрши), τραβά 'σάν τὸ βουβάλι, τουτέστιν ὑπο-
φέρει.

„ Бигоръ. с. м. (камень шупливъ мекъ). είδος πορώδους πέτρας,
ἐπιτηδείας εἰς κτίσιμον τοίχου. 2) бигоръ, выкасе и за много
солено, или горчиво нѣщо. λέγεται δι' ἐν φαγητόν, τὸ ὁποῖον
δὲν τρώγεται ἀπὸ ἀλμυρότητα, τουτέστι πολὺ πικρὸ ἀλμυρόν.
(Скарлатъ въ рѣчь λύσσα, има примѣръ, ἀλμυρὸ λύσσα. δεινῶς
ἀλμυρόν. косто нѣе выкаме, солено бигоръ).

„ Биѣмъ, ешъ. гл. δέρνω, χτυπῶ. § фр. бие на бело—на синьо—на
червено, и проч.=удара на... § биѣмъ пѣтъ. ὁδοιπορῶ=пѣту-
вамъ. § биѣтсе рыбы-те. σοινουσιάζονται τὰ ὀψάρια, δηλ. ὅταν
ρίχνουν τὰ αὐγά των. § биѣтсе (на дженкѣ) πολεμοῦσι, μά-
χονται (ἐπὶ στρατευμάτων). §биѣтсе (двама) δέρνονται, διαπλη-
κτίζονται.

- „ Βίεντ, α, ο. прич. δαρμένος, ξυλισμένος. § βίεпо еуреπε. κτυπη-
μένον τυρί (δηλ. ἀπὸ τοῦ ὁποῖον εἶναι εὐγαλμένον τὸ βούτυρον
тур. чакмакъ пейнири).
- „ Благатокъ, тка, тко. прич. καλότυχος, εὐδαίμων.
- „ Блаженъ, а, ο. пр. μακάριος.
- „ Бла'женъ, жна, жно. пр. (противи на посенъ.) ἀρτυμένος, λιγδω-
μένος, ὁ μὴ νηστήσιμος. Зри и мржсенъ. § блажна манджа,
блажно лстие. ἀρτυμένον φαγί, τὸ μὴ νηστήσιμον δηλ. § бла-
жно масло. зри въ масло. § блаженъ сосудъ. ἀγγεῖον ἀρτυμένον-
лигδωμένον, ἀпαστρον.
- „ Блажимъ, иштъ. гл. (=мржснмъ). τρώγω ἀρτυμένον φαγί, τουτέστι
δὲν νηστεύω τὰς προσδιωρισμένας νηστείας, καταλύω τὴν νη-
στείαν. 2) κάμνω δεισιδαιμονικὴν τινα πράξιν πρὸς ἐξιλέωσιν
χαχοποιῶν τινῶν δαιμονίων.
- „ Блато. с. ср. νερόν στεχάμενον, βάλτος (τέλμα). 2) τόπος βαλ-
τώδης, βοσχάτοπως (ἔλος), срав. мочорлякъ.

(Слъдуба)

СЪВРЕМЕННА ЛЪТОПИСЬ.

Въ послѣднѣ-тѣ Книжницѣ мы, извѣстивше промѣненіе-то на Кѣбрѣзлѣ Мехеммедъ-паша, и наименованіе-то на Рюшди Мехеммедъ паша на высокѣ-тѣ Садр'азамскѣ службѣ, бѣхмы рекли че и спорядѣ царскѣ-тѣ высокѣ волю, и спорядѣ извѣстны-ты добры расположенія на новыя-тѣ Садр'азамъ, нема сумнѣніе че строгы-ты мѣрки, кои-то въ послѣдны-ты дни е зело царско-то Правителство за улучшеніе-то на финанскы-ты и другы царственны работы, щѣтъ и за напредѣ да ся слѣдуютъ точно, и да ся усовершенствовать за добро-то на царство-то и на подданы-ты му“ (1)

Дѣйствительно речено-то промѣненіе станѣ на 11 сего мѣсеца, и на 15 важентъ и знаменитъ царскый хатъ ся чете торжественно на Высокѣ-тѣ Портѣ предѣ сичкы-ты попечители и другы царскы сановницы, кой-то доказа пълно наше-то горнѣо реченіе, и кой-то съдержава по слово слѣдующы-ты рѣчи:

„Свѣтлый мой Везире.

„Понеже, спорядѣ различни обстоятелства, отъ нѣкое время
„на самѣ состояніе-то на царственны-ты финанцы не ся нахо-
„ждатъ въ толкова благополучно состояніе, за да ся постави рав-
„новѣсіе между державны-ты приходы и разноска съ умаленіе-то
„на тѣя послѣдны-ты, зели ся бѣхѣ нѣкои преобразителны и по-
правны мѣрки.

„А сега желаѣющи и слѣдѣ бывше-то министерско промѣненіе
„всячески да потвърдиѣ непремѣнно-то наше щеніе за да ся по-

(1) Виж. Книж. 23. Лѣтоп. стр. 433.

„ слѣдуютъ тѣмъ финансовы преобразительны мѣры, обіавлявалъ ты
 „ че най-перва-га дѣлность на службѣ-тѣ ты е да испыташь, ако
 „ бы да съ остави юще нѣкоу безполезны разности, да ты не-
 „ хвърлишь. И ако бы да ся намѣратъ, были какви были, служите-
 „ ли кон-то бы смѣили да расточаватъ царственны-ты пары, да
 „ искашь отъ мене заповѣдь за строго-то имъ наказаніе. Призы-
 „ вавамъ сичко-то ти вниманіе и сичко-то ти усердно прилежаніе
 „ върху тоя предметъ, и искамъ непремѣнно и други-ти мои ми-
 „ нистри и сановници да посвятятъ съвършено свои-ты старанія
 „ за да исполняватъ добръ свои-ты взаимны дѣлности. Нека станю
 „ убо размышленіе за вышеречены-ты предметы, и нека ми си
 „ предлагать за всякъ единъ работѣ изложенія, върхъ кон-то азъ
 „ ще издамъ мои-ты заповѣды, и тѣхно-то исполненіе ще станю
 „ послѣ усердно и поспѣшно.“

“ 2 Джумази-юл-Ахжр 1276 (14 Декавріа 1859)“

А за да покажемъ по-частно каквы старанія полага царство-
 то наипаче за улучшеніе-то на финансовы-ты си дѣла, мы ще при-
 ведемъ общѣ-тѣ программѣ, коѣ-то ся рѣши отъ финансовѣ-тѣ
 комиссіѣ що бѣ ся учредила на **№ В.** Кѣбрѣзлѣ-Мехеметъ-
 Пашово-то время, за да развиди кон и каквы преображенія и по-
 правки трѣба да станѣтъ въ той-зи важный клоу на царствен-
 но-то правленіе. Тая програмва ся е даже одобрила и съ царско
иреде, и просвящені-ти онія мѣжи, кон-то разгледватъ единъ слѣдъ
 другы сичкы-ты вопросы, кон-то тя содержава, слѣдуютъ полезны-
 ты свои трудовы и дѣланія съ съ великѣ точность.

Ето речена-та программа, коя-то показва основанія-та на тру-
 дове-ты на вышепомянутѣ-тѣ комиссіѣ:

„ 1° Комиссія-та ще испытѣ и развиди кое е финансово-то
 царственно состояніе, т. е. кон му съ приходи-ты и разности-ты,
 съ коѣ начинъ ся събиратъ и употребляватъ приходи-ти, и кон и

какви сѣ разни-ти даноци отъ кои-то ся составляють тѣя приходи.

„ 2° Тя ще приготви едно начертаніе по кое-то да ся слеж-ти и излейтъ изново сегашни-ти закони относительно на поставленіе-то, расподѣленіе-то, и начинъ-тъ на събираніе-то на всяковидны-ты царственны приходы.

„ 3° Тя ще преобрази такожде законы-ты и наредбы-ты за общо-то финансово правленіе, сирѣчь за начинъ-тъ по кой-то трѣба да става събираніе-то на приходы-ты и употребленіе-то имъ въ разноску-ты, и воебще за дѣланія-та на Сокровище-то; и ще предложи мѣрки способны да приведжтъ пакъ благочиніе-то и точность-тъ въ правленіе-то.

„ 4° Тя ще има власть да разгледа и уреди сичкы-ты тыя работы или по нарочнѣ заповѣдь коя-то бы ѣ ся дала чрезъ одного или по-много отъ членовы-ты ѣ, или по всяко изложеніе и другы документы кои-то ще иска отъ кого-то трѣба, и за това ще да свыка при неѣ си сичкы служебны начальницы кои-то бы съкала че можжтъ да ѣхъ просвѣтятъ.

„ 5° Тя трѣба да гледа да претвори и усовершенствова устроительны-ты (органически-ты) законы, по кои-то ся върши финансово-то Правленіе, съ уведеніе-то на оныя начала, кои-то сѣ ся посветили и одобрили отъ опытъ-тъ на най-добрѣуправляемы-ты народы, и кои-то бы ся признали возможны да ся положять въ дѣйствіе; Ще соедини и положи въ единъ добръ редъ законы-ты и наредбы-ты, така що да бжджтъ съгласни съ нужды-ты на сегашны-ты времена; Послѣ ще представи тыя законы и наредбы въ образъ начертанія, и кога одобрьтъ и приемжтъ тѣя начертанія, тя ще има дозволеніе да испытва и ся научава за тѣхно-то исполненіе.

„ 6° Всякъ законъ и наредба, кои-то ся относятъ до финансово-то Правленіе, ще ся сообщава предварително на комиссіѣ-тъ за да си каже мнѣніе-то.“

Отъ самѣ-тъ тѣхъ программъ безъ никакое толкованіе ся разумѣва довольно колко ся рѣшительно и основательно днесъ трудн Правительство-то за да пресѣче за напредъ всяко злоупотребленіе, да умножи законно и правилно приходи-ты на царство-то, да сами также законно и смисленно разноска-ты си, и да турн на единъ добръ редъ управленіе-то и употребленіе-то имъ, така що приходи-ти на единъ годишъ да могатъ да си покрыватъ сичкы-ты разноска, и даже и да артисватъ. За да ся уреди това, нужно е да ся сочинява предварително всякъ годишъ бюджетъ-тъ, т. е. равновѣсіе-то на доходы-ты и разноска-ты ѱ, какъ-то править и по други-ты державы на Евронѣ, и по него да ся върви; а за да ся установи единъ такъвъ-зи редъ толко полезенъ за кредитъ-тъ въ-трешенъ и въкашенъ на царство-то и за благосостояніе-то на отечество-то ны, опредѣлила ся е една особна коммисія, коя-то днесъ разгледва по тѣко и приговари сичкы-тъ механизмъ на финанцы-ты царственны, за да може послѣ да установи речены-тъ бюджетъ на основанія обширны и здравы.

За да спомогне на истѣ-тъ си благотворителнѣхъ тѣхъ цѣль Правительство-то, спорядъ отколѣшно-то си намѣреніе, рѣшило е тѣхъ дни непремѣнно да дигне и уничтожи совсѣмъ кайме-то що отъ нѣколко години насамъ върви въ Цариградъ и става причина да възлазя и слазя непрестанно цѣна-та на монеты-ты за великъ щетъ на търговіѣхъ-тъ. А за да обіави всѣмъ сіе свое спасително рѣшеніе, дало е да ся печати въ Вѣстници-ты слѣдующе-то *оффициально извѣстіе* :

„ Царско-то Правительство е взело сичкы-ты потреби мѣрки
„ за да дръпне твърдѣ на скоро *кайме-то* кое-то ся находи юще
„ въ кругообращеніе. Едно официално извѣстіе ще ся обнароди
„ слѣдъ нѣколко дни за да обіави на народъ-тъ время-то по кое-
„ то ще да ся испълни съвършено това спасително рѣшеніе.“

Слѣды тѣхъ полезны и добры царственны работы, потребно е да кажемъ иѣщо и за наши-ты Българскы дѣла.

Какъ-то знаѣхъ уже наши-ти читатели, здание-то на тукашнѣ-тѣ Българскѣхъ народнѣхъ церквѣхъ, като му ся положилахъ и съградилыхъ здраво и іагко основы-ты, и ся искарахъ до единѣ аршинѣ высоко отъ землѣ-тѣ, и като ся свѣрши и прекрасныя-тѣ приморскый рѣхътѣхъ, и така ся показа іасно изображено пространство-то, образъ-тѣ, и изыщна-та красота на поземно-то церковно начертаніе, здание-то, казвамы, престанѣ по пастоящему, толкова за да ся улегнѣтъ и усѣднѣтъ добрѣ основы-ты презъ настанѣлѣ-тѣ зимѣ, колко-то и за да ся даде потребно-то время на наши-ты вънкашны соотечественницы, кои-то сѣ ся уже довольно извѣстили за тѣхъ исполнисѣхъ народнѣхъ направѣхъ, да принесѣтъ съкы, кой колко може, щедрѣ-тѣ си за нѣхъ помощь. Любородни-ти Българе, кои-то сега първы пѣтъ землѣтъ поводѣ съ това да си покажатъ ревность-тѣ кѣмъ своѣхъ-тѣ народность, немахъ нѣистиннѣхъ нуждѣхъ отъ личны поощренія за единѣ толкова святѣхъ и общеплезнѣхъ помощь; но по-пече изъ помежду нѣхъ има и мнозина кои-то, като прости и неу-чени, не могѣтъ отъ самосебѣ-си да познаѣхъ колко много е полезна за сичкыя-тѣ Българскы народѣхъ речена-та направа, и колко слѣдовательно е нужно и пензбѣжно да спомогне щедро за нѣхъ всякый, церковп-ти Надзиратели бѣхъхъ следили за добро да зымѣхъ отъ Великѣхъ-тѣ Церквѣхъ патріаршескы побудителны писма до различны-ты по Българіѣхъ архіерен, и съ тѣхъхъ наедно бѣхъхъ писали и тѣхъ свои писма, толкова до Архіерен-ты, колко-то и особно до по-главны-ты Българскы общины, какъ-то и по-напредѣ казахмы (1). А за по-много улесненіе на тѣхъхъ работѣхъ, тѣхъхъ бѣхъхъ рѣшили и да проводятъ нарочно почтенѣхъ нѣкой-си человекѣхъ, кой-то да занесе и препоручи лично речены-ты писма. За такѣхъ избрасѣ напоконѣ

(1) Виж. Кнѣж. 13. Лѣтоп. стр. 245—252.

почтенный Г-нъ Кожковъ, кой-то и ся отпращае усердно за това, и отишълъ първо на Търново, послѣ на Габрово, а сѣтъ и на другы градовы и села. Отъ Цариградскыя-тъ Вѣстникъ читатели-ти сѣ ся научили кое и какво е било тамъ неговото пріятіе, и кое и какво слѣдствіе е то произвело касателно до предлагаема-тъ цѣль. Мы неимамъ за това да влѣземъ въ нѣкои не-дробности; мы само ще благодаримъ сердечно отъ страна на сичкыя-тъ народъ на оныя истинно родолюбивы Българи, кои-то оцѣняюще праведно ползѣ-тъ що има да произлѣзе за народъ-тъ отъ Цариградскѣ-тъ тѣзи народныя церкви, потѣкали сѣ ся любочестно да принесѣтъ свои-тъ произволныя помощь много или малко щедрѣ.

Но онова що имамъ да забѣлѣжимъ особно за Търновскѣ-тъ общины е че ты, не задоволивинася да принесе на церквѣ-тъ само произволныя-тъ помощь, похвално правящи поискала да ѣ принесѣ и *обязателныя* другѣ помощь отъ страна на оныя отъ гражданскы-ты, кои-то, суще отъ по-долень степень, не бы *зае* щели да дадѣтъ нѣщо произвольно за церквѣ-тъ, и рѣшила да ся задѣлжятъ и тѣ да дадѣтъ отъ всяко *вѣнчило по двѣ ирмиличета*, т. е. по *единъ грошъ*! Мысль изрядна, мысль прехвална, и задѣлжятъ и оныя кои-то не щѣтъ, да дадѣтъ нѣщо за Българскѣ-тъ церкви. Зашо не? не е ли церква-та Българскѣ? не е ли народна? Не сѣ ли и тѣ Българе? не сѣ ли часть отъ народъ-тъ? Но за да ги задѣлжи община-та на това даване, трѣба предварително да знае че ще може и да ги одѣлжи, да ги насили да платятъ, ако не щѣтъ. Ако ли е имала община-та тѣзи силы, какво-то ся види че ѣ има, защо да задѣлжи само *всяко вѣнчило*, а че и всякаго мъжа ако ще бы и не жененъ? или неженени-ти сѣ по-малко Българе, по-малко хрістіане отъ другы-ты? И защо да ги само по *двѣ ирмиличета*, а не и по-много? Що сѣ двѣ ирмиличета на всяко вѣнчило, колко вѣнчила ще излѣзѣтъ, и колко ирмиличета ще ся съберѣтъ? И ако бы за сторить това само и по другы-ты градовы и

села, колко ще помощь да ся събере и проводи отъ сичкъ Българійъ за Българскѣ-тъ народнѣ церкви, за кой-то трѣба да ся похарчатъ 4—5 милліона? Ако ли рече община-та че хора-та сѣ сиромасы, и че отъ сиромасы хора малко ся нице и малко ся зема, то и мы ще ги попытаме: 1) сички-ти сиромаси ли сѣ кон-то произволно не даватъ? и колко да сѣ сиромаси, не бы ли могли да дадѣтъ выше отъ двѣ примлечета? и 2) кога нѣка помощь владыка-та, какъ одолжевать и богаты и сиромасы да дадѣтъ, не по 2 примлечета, но по 10 и по 20?...

Мы правимъ тѣхъ заблѣжванія, но за да укоримъ Търновскѣ-тъ общины, не дай Боже! но за да ѣ кажемъ само че, понеже здание-то на еднѣ толкова великолѣпнѣ церкви ще нека разноски много, и понеже други-ты Българскы общины вѣроіатно е да ся поведѣтъ отъ примѣръ-тъ на тѣхъ общинѣ коя-то е была и е главный Българскы градъ, струва ны ся че хора толкова родолюбиви и честолюбиви, като нейни-ти почтенни жители, примчаше да ся покажатъ много по-щедри въ помощь-тъ си за Българскѣ-тъ народнѣ церкви, за да пріемѣтъ и мздовоздаяніе-то си отъ Бога по-големо, и похваля-тъ си отъ народъ-тъ по-значителнѣ. Дано достопочтенни-ти Търновски первенци услышатъ той-зи гласъ, исходящій отъ пріятельско сѣрдце, и имѣющій за цѣль пълно-то удовлетвореніе и на тѣхно-то родолюбіе и на общѣ-тъ народнѣ ползѣ.

Политическый Дневникъ.

Кога-то уже бѣ рѣшено че ще ся состави въ Парисѣ голѣмъ дипломатическы конгресъ за уреждане-то на Италійскы-ты работы, напрасно ся раздава като молніе жалостенъ слухъ че събираніе-то на конгресъ-тъ ся отложило пакъ на неопредѣлено время, и че было даже сумнительно че ще ся положи нѣкога въ дѣйствиѣ. Коя е была причина-та на това политическо повращаніе? Нищо друго,

какъ-то казувать, освенъ изданіе-то въ Парисъ на една книжка подъ заглавіе: *Папа-та и конгресъ-тъ*. Кой и какъ е писалъ тѣхъ книжкѣ, и какво содержаніе има тя като да сторн толкова голѣмо вліяніе на политическыя-тъ свѣтъ!

Официально списатель-тъ ѝ е неизвѣстенъ, защо е издадена безименно въ типографіѣ-тъ на братія Фирмен-Дидотъ. Но какъ-то искать да кажеть, тя е была писана подъ вдухновеніе-то самага Французскаго Императора отъ истия-тъ важный и пренескусный савинникъ Г-нъ Де ла Герроніеръ, кой-то преди време бѣ списалъ и прочюхъ-тъ другѣ книжкѣ *Наполеонъ III и Италия*. Колко-то за содержаніе-то ѝ, то е истинѣ много важно, за тѣва и мы що дадемъ за неѣ тукъ единъ краткый анализъ, и ще приведемъ и нѣкое извлеченіе за да могатъ читатели-ти и сами да сѣдять за нейнѣ-тъ значителность.

Издадена на 8° съ едры хубавы слова, тая книжка ся составлява сичко отъ 46 страницы, и ся раздялява на 12 параграфа.

Въ 1-тъ параграфъ Сочинитель-тъ, като предизвѣстява че ще разгледа Италийскыятъ вопросъ *како искренный католикъ*, бевъ пристрастіе и само по совѣсть и по разумъ, казва че “между оныя кои-то мразашо мірскѣ-тъ папскѣ власть искать ѝ паденіе-то, “и оныя кои-то зряще тѣхъ власть като членъ вѣроисповѣданія не “щѣтъ да ѣхъ докачи иѣкой, има мѣсто за едно трето по умѣрен- “но мнѣніе, кое-то е равно почиттелно и за народны-ты правдыны, “и за вѣроисповѣдны-ты интересы,” и прилага че, ако то мнѣніе ся положи въ дѣйствіе, могло бы да примири и двѣ-ты речены противостоящи партіи.

Въ 2-тъ ся пыта: потребна ли е мірска-та папска власть за употребленіе и исполненіе-то на духовнѣ-тъ му власть? и ся отговаря че е потребна и спорядъ католическѣ-тъ доктринѣ, и спорядъ политическѣ-тъ причинѣ. По вѣроисповѣднѣй взоръ, каже, потребно е да бѣде папа-та Господарь; и по политическы взоръ,

потребно е началникът-тъ на 200 милиона католици да не принадлежи никому, да не е подчиненъ на никой Силъ, и да е Госнодаръ независимъ.

Въ 3-тъ, ставатъ нѣкон вопросы и замѣчания такыва за мѣрскѣ-тъ папскѣ власть, що мыслимъ чо е добро да ги изложимъ точно и по слово, за да видятъ Българе-ти що е за толкова нужна тая папска власть, и какъ тя ся согласява въ духовникѣ-тъ му службѣ. „ Каква ще, каже, да бѣде тая власть сама по себе ? „ Какъ ще може католическа-та (духовна) власть, коя-то е основана на вѣроисповѣданіе-то, да ся съгласи съ совѣщателникѣ-тъ „ власть основаникъ на народни-ты права, чловѣчески-ти потребности, общественны-ты нужды ? Какъ може Папа-та да бѣде „ въ тожде время и Архіерей и Царь? Какъ Евангелскый чловѣкъ „ кой-то наказва? Какъ Церковный Началникъ кой-то афоресва еретицы-ты, ще бѣде началникъ Державный, кой-то защищава со- „ вѣстникѣ-тъ свободѣ? Ето гатанка-та коя-то трѣба да ся разрѣши. „ Несумиѣнно тая гатанка е млчна. Има пѣкакъ-си сопротивиость „ между Князь-тъ и архіерея-тъ соединены въ едно и тожде „ лице. Архіерея-тъ е вързанъ съ начала божествениаго чина, кои- „ то не може да напусти. Князь-тъ ся тегли отъ изисканія обще- „ ственнаго чина, кои-то не може да отбутне. Съ кое убо средство „ служба-та на Архіерея-тъ намѣря въ независимость-тъ на Князь-тъ „ порука за власть-тъ си, безъ да намѣри въ тожде время недоу- „ мѣніе за совѣсть-тъ си? Ако бы да търсимъ рѣшеніе-то на тѣзи „ гатанкѣ въ обичайны-ты формы на народно-то Правителство, не „ можемъ го намѣри. Нема на свѣтъ-тъ никой такъвзи уставъ, кой- „ то да може да съгласи едно съ друго изисканія толкова различни . . . Папска-та власть не може да бѣде друго освенъ „ отеческа власть; тя трѣба да прилича наче на едикъ фамиликъ, не- „ желан на едикъ Державѣ. За това и, не само не е потребно да „ бѣде земикѣ-тъ му много прострашна, но мыслимъ даже че е ну-

„ жно да са стѣсни. Колко-то е малка земя-та, толкова господарь-тъ ѝ ще е голѣмъ!“ Врѣхъ това съ логически нѣкои доводи доказва ся че „Папа-та, начальникъ на единъ толѣмъ Державъ, не
„ може никога да живѣе граждански, да усовершенствова законны-
„ ты си, да соучаствова на общо-то уморазвитіе, и да ся ползова
„ отъ промѣненія-та на время-то, отъ прибытоцы-ты на наукъ-тъ,
„ отъ успѣхы-ты на чловѣческыи-тъ умъ, защо е закованъ на
„ догмы-ты, защо дѣятельность-та му ся разслаби отъ предаіе-то,
„ и патриотизмъ-тъ му ся осѣжда отъ вѣрж-тъ.“ и пр.

Въ 4-тъ ся показва че, като е тѣй, Папа-та не може да владѣе мірскы, освенъ какъ-то единъ отецъ владѣе надъ фамиліи-тъ си, то естъ безъ войскъ, безъ законодателны представительы, безъ законы, безъ правдъ. Догмы-ты ще му бѣдѣтъ законн-ти, священницы-ти ще му ся законодатели-ти, церкви-ти ще му сѣ брѣности-ти, и духовны-ты оружія щѣтъ сами да го защищавать. Слѣдовательно той не трѣба да има ни пространнѣ Державъ ни много подданицы, но само толкова, колко-то за да ся почита като начальникъ независимъ отъ всякаго другаго начальника; а за това стига му да владѣе само надъ Рима, гдѣ-то жители-ти сѣ ся отъ давна научили и навъкъжили на негово-то владѣіе.

Въ 5-тъ ся излага че, за независимость-тъ на Папж-тъ, нужно е да ся лишать така Римляни-ти отъ гражданско-то житіе на другы-ты народы; обаче тѣи ще ся утѣшавать за това лишеніе, защо Папа-та ще гласда да ги управлява любовно като отецъ свои-ты чада, безъ да ги прави войны, и безъ да имъ зема даноцы, и защо ще имать за отечество единъ толкова слабенъ градъ като Римъ, кой-то е средоточіе на католическж-тъ вѣрж. А потребны-ты раз-носцы за велелѣіе-то на тѣзи Папскж Державж, вмѣсто да ся зема-тъ исключительно отъ жители-ты, прилично е да ся даватъ отъ сичкы-ты католическы во Европж Державы, кои-то трѣба да ѝ пла-

щать за това деволны даноцы, защо сичкы-ты иматъ ползж въ нейно-то достоѣнно содержаніе.

Въ 7-тъ ся отговаря на тоя вопросъ че, ако и да принадлежи Ремаія на Папж-тжъ отъ 1815 л. спорядъ трактаты-ты на това лѣто, но понеже отъ тогава на самъ жители-ти му сж были всякога противни, така що почти всякога сж сѣдѣли при тѣхъ Австрійскы войскы за да ги държатъ въ повинѣваніе, и е іавно че „ безъ тѣхъ „ папска-та власть не бы никого могла ни да ся въздигне ни „ да ся сохрани, и понеже е несумѣнно че, ако бы да ся насилъ и сега да ся покорятъ на Папж-тжъ, то тѣи пакъ ще му бж- „ дѣтъ, не подданищи смиренни покорши, и предании, готови да „ ся навѣдѣтъ подъ ржжж-тжъ му, но непріатели на власть-тжъ му „ кон-то рѣшени да му стоятъ насрѣщж, само съ насиліе бы можилъ пѣкой да ги удържи мирны и спокойны. Що бы спечелилъ „ отъ това Папа-та? Нищо друго, освенъ да гледа невѣрны сыновы „ въ бунтовны подданищи, и да афересва оныя кон-то трѣба да „ удари! за да си остане Господарь, той трѣба да напусти негли „ пай-хубаво-то си именованіе, именованіе-то *отецъ*! Не е това „ обаче що той иска. Не е това що искать епископи-ти и като- „ лица-ти. Да туря пакъ подъ ржжж-тжъ си тыя подданищи съ „ такыва жертвованія, то бы было една истинна погыбель, а не „ побѣда. За да влѣзжтъ убо тѣи пѣколько сотина хиляды жители „ подъ мѣрскж-тжъ власть на Папж-тжъ, то ще направи на духовнж- „ тжъ му власть единъ ударъ отъ кой-то само Божіе-то покрови- „ телство и Европейска-та мудрость могутъ да го увардятъ.“

Въ 8-тъ ся пыта пакъ, ако бы да ще Папа-та да ся хвърли въ едно такова бѣдственнѣо слѣдствіе, ако бы да ся рѣши че трѣба да ся повѣрижтъ отстѣпнижи-ти Ромаски области на папско-то Правителство, какъ ще това да ся извърши? Съ увѣщанія и съ добры совѣты ли? Но то ся доказа невозможно, защо „ Французскій Им- „ ператоръ употреби сичкж-тжъ си нравственнѣо власть за да умири

» духове-ты въ средоточіяхъ-тъ Італіѣхъ и да пресири жители-ты ѿ
» съ ветхы-ты имъ правительства, но не можѣ да стори нищо. Не
» остава убо освенъ едно само срѣдство: насиліе-то Но то
» може ли да ся употреби? И кой ще го употреби? Франція ли
» или Австрія?“ На това ся отговаря първо, че насилно-то поко-
реніе на Італіанцы-ты бы было най-голъма-та погыбель за ветхы-ты
имъ Правительства, и наипаче за Папско-то, защо „кога една власть
» е патланена на едно мѣсто отъ чуждыхъ пѣкоихъ Силъ, то никога
» не ѿкъ пріема съ шеніе-те си, и ѿкъ почти всякога сабаря съ
» гнѣвъ-тъ си;“ а послѣ, че Франція не може да стори това на-
» силіе, защо като народъ католическы, тя не ще ся съгласи ни-
» кога да направи той-зи тяжкый ударъ на нравственыхъ-тъ като-
» лическыхъ силъ; и като народъ свободолюбивъ, тя не може да на-
» силии народы-ты да ся покорятъ на правительства, кои-то тѣхъ не
» щатъ Да обърне тя днесъ противу Італійскыя-тъ народъ по-
» бѣдителины-ты си байонеты, кои-то го защищавахъ преди шестъ
» мѣсеца противу Австріѣхъ, то бы было дѣло противополо на преда-
» нія-та ѿ, на полезности-ти ѿ, и на дѣянія-та ѿ.“

Въ 9-тъ ся доказва че и Австрія не може да употреби това
насиліе, защо было бы лудость да помисли чловѣкъ че, като сто-
ри Франція бой насръща ѿ само и само за да ѿкъ извади отъ Італіѣхъ
и да уничтожи вліяніе-то ѿ въ това мѣсто, и като загуби за това
50,000 войны и похарчи 300 милиона франкы, ще ся склонни нау-
тре отъ мирозаклученіе-то да влѣзепакъ Австрія въ полуостровъ-тъ,
и да хване да господствува тамъ отнова какъ-то и предъ побѣ-
жденіе-то си.

Въ 10-тъ ся доказва такожде че въ Італіѣхъ нема кой да сто-
ри това насиліе, освенъ Неапольско-то краљство, но че и то не
бы смѣяло да стори едно такова покушеніе: първо, защо ся воз-
бранява отъ вѣтренцы-ты си бунтовны духовы, кои-то за да дър-
жи въ покореніе има потребъ отъ силчкы-ты си силы; и второ, защо,

щомъ то ся подигне сръщо Романскы-ты жители, Сардинія ще ся въсползува за да подигне и тя и влѣзе войнственио въ Пармж и въ Тосканж за тѣхно защищеніе, и така, вмѣсто редъ и благочиніе кое-то иска да уведе, ще ся породи въ Италиѣ най-голѣма-та бъркотія и най-велико-то безчиніе, кое-то никакъ не понося на Европж.

Въ 11-тъ ся показва слѣдствіе-то че нема никакой други право и законность да ся намѣси за урѣждане-то на тѣзи работж, освень *сичка Европа*, коя-то собрана въ конгресъ, може сама да рѣшава вопросы-ты кои-то ся касаѣтъ до промѣненія на земли и до прегледваніе на трактаты, какъ-то е то всякога ставало, и тѣй видимъ въ Історіѣ-тѣ че различни царства сж ся едно слѣдъ друго составили, увеличили, претворили, преобразили, съ силж-тѣ на трактаты-ты; тѣй и на Италиа политическо-то сществованіе и земни-ти раздѣленія съ трактаты-ты на 1815 сж ся опредѣлили, и това политическо опредѣленіе пакъ съ такъвъ-зи единъ трактатъ може да ся промѣни: за това ся е свикалъ сега на Парисъ конгресъ отъ сичкы-ты Силы, кои-то бѣхж подписали на Виенскыя-тъ трактатъ, и въ него конгресъ Европа, какъ-то на 1815 даде Романіѣ на Папж-тѣ, тѣй на 1860 може да рѣши инакъ за неѣ. „Но ще рекжтъ негли че „ земля-та на Папж-тѣ е нераздѣлена. То е прелестъ, кой-то історія-та доказва лъжовнж. Нема другж земѣ, коя-то да е претърпѣла по-много промѣненія отъ достояніе-то на Святый Петра. „ Романія, коя-то бѣ дадена на Папж Стефана II-го отъ Пепина, „ послѣ, повърнжта на Имперіѣ-тѣ и притязаема отъ двѣ сопро- „ тивны страны, не ся отдаде пакъ на Свято-то Съдалище, освень „ въ царство Лудовика XII-го. Така и Марши-ты, слѣдъ много „ борбы, не ся присоединихж на Римскы-ты области, освень отъ „ Лудовика Гонзага. Най-сетнѣ на 1796 единъ Палъ, Пій VI, под- „ писа на Толентино трактатъ, съ кой-то отстъпваше за всегда „ на Франціѣ, за себе си и за наслѣдници-ты си, Болоньскж-тѣ,

„ Феррарскѣ-тъ и Романскѣ-тъ земли; Оставяшесѣ такожде отъ
„ правдны-ты кон-то можяше да има надъ градове-ты и земи-ты
„ Ланшонскы, и надъ комитатъ-тъ Венессинскы, кое-то составляла
„ днесъ (въ Франціѣ) Воклузскыя-тъ Департаментъ . . . Убо, отъ
„ двѣ-ты едно: или Церковна-та земя, какъ-то искать да кажять
„ нѣкои^и си, с неотдѣляемо отъ Церквѣ-тъ, достояніе, кое-то не
„ може никой да докачи, и тога трѣба да ся отдаде на Папѣ-тъ
„ Воклузскыя-тъ департаментъ; или и тая земя е, какъ-то и дру-
„ ги-ты, подвержена на промѣненія-та, и тога е простено на бла-
„ гочестивы но независимы-ты души да развидять колко малко или
„ много е потребна пейна-та пространность . . . Така Церковна-та
„ земя не е никакъ нераздѣляема, какъ-то и пространность-та ѿ
„ не с непромѣняема. И тя, какъ-то и сичкы-ты други, с подъ
„ вліяніе-то на приключенія-та, и ся по-вече простира или ска-
„ сѣва спорядъ какъ-то нейны-ты интереси или общи-ты на поли-
„ тикѣ-тъ потребности го изискувать. Сама духовна-та власть на
„ Папѣ-тъ е непромѣняема, какъ-то истинны-ты кон-то представля-
„ ва и догмы-ты кон-то поучава; А мірска-та му власть остава
„ по нужды^и подложена на сичкы-ты условія на чловѣчески-ты ра-
„ боты. Быхмы съборили много долу божественнѣ-тъ силѣ, ако
„ речехмы да направимъ божественно онова кое-то е чловѣческо,
„ и да дадемъ характеръ вѣчности на установленія движимы и раз-
„ лично промѣняемы, какъ-то приключенія-та, преображенія-та, и
„ успѣхы-ты на чловѣческо-то общество.“

Въ 12-тъ най-сетиѣ заключава 1° че конгресъ-тъ само може
де свърши тѣзи Папскѣ работѣ, ако и по-вече-то отъ великы-ты
Силы, кон-то ще го составять, да не сѣ католическы: защо, какъ-
то тыяже Силы сѣ могли на 1815 да пожертвувать Италіѣ, и да
дадѣтъ Романиѣ на Папѣ-тъ, тѣй можѣтъ и на 1860 да ѿ осво-
бодѣтъ и испытать дали трѣба да му ѿ оставѣтъ или не; 2° че,
понеже двѣ едно другому сопротивны мнѣнія ся представлявать за

уреждане-то на тѣзи Папскѣ работѣ, отъ кои-то едно-то казва че трѣба да ся отъеме сичко отъ Папѣ-тѣ, друго-то, че трѣба все да му ся отдаде; а и двѣ-ты тѣ мнѣнія сѣ равно не приѣмлемъ, защо и двѣ-ти, ако и сопротивни, ще докажатъ исто-то неприятно слѣдствие за Папство-то; за това друго едно мнѣние трѣба да ся приѣмне и извърши отъ Конгресъ-тѣ: като ся припознае отъ него за начало съществително на Европейскыя-тѣ чинѣ потребности-та на мѣрскѣ-тѣ Папскѣ власть, кое-то е най-главно-то, да му ся остави да владѣе мѣрскы само на града Рима, кой-то му стига колко-то за да има свое особно владѣние и да бѣде независимъ. Слѣдователно „ това владѣние надъ Рима, кое-то ще ся почита за „ достоиніе Святаго Петра, трѣба да ся оздрави на папѣ-тѣ съ „ поручительство-то на Великы-ты Силы, и съ единъ голѣмъ при- „ ходъ кой-то ще да ся плаща отъ католическы-ты Държавы като „ една уважителна и покровителствена дань на Церковныя-тѣ на- „ чальникѣ. Трѣба съ това наедно да ся опредѣли че една Италійска „ стража, взята отъ най-избранны-ты войны на союзникѣ-тѣ Италій- „ скѣ войскѣ, ще да пазѣ спокойствие-то и ненасилствованіе-то на „ Свяго-то Сѣдалище. Трѣба още да ся нареди и едно колко може „ свободно градоначалство, кое-то да замѣнява папско-то прави- „ телство въ сичкы-ты подробности на правленіе-то, и да дадо „ така участіе въ публичныя-тѣ мѣстный животъ на оныя кои-то „ ще сѣ лишени отъ политическы животъ. Трѣба най-сетѣ да ся „ положить мѣрки като да ся махнѣтъ за всегда отъ земѣ-тѣ коя- „ то ще ся управлява отъ Папѣ-тѣ, всяко сплетеніе, вяка мысль „ за войнѣ и за бунтъ, и като да може да ся рече че, тамъ дѣто „ царува Намѣстникѣ-тѣ Исусъ Христовъ, царуватъ такожде согла- „ сіе-то, благоденствие-то и мирѣ-тѣ.“—Слѣдъ тѣя заключенія со- „ чинитель-тѣ, за да покаже нужность-тѣ имъ, прилага тѣя знамениты рѣчи, отъ кои-то всякій разумѣва въ какво лошево состояніе ся намира днесъ Папа-та: „Каква полза да ся лѣжемъ? отъ разны об-

кон-то ся етичатъ, отъ разны причины кон-то дър-
на за други възлазятъ много далечъ, мірска-та Папска
„ ~~жест~~ наистинѣ бѣдствува спорядъ какъ-то ся днесъ употребява.
„ То е голѣмо злощастіе, за кое-то ся отъ глубины сердца вашего
„ жалимъ, но то е и голѣма бѣда, кожд-то и политически-ти и ду-
„ ховни-ти люди иматъ длъжность да яреварятъ какъ-то за церко-
„ вно тѣй и за Европейско добро. Свято-то Сѣдалище ся находи
„ положено надъ огнедыущъ горѣ, и Верховния-тъ архіерей, кому-
„ то е отъ Бога уречено да сохранява миръ во свѣтъ-тъ, бѣдствува
„ самъ непрестанно да падне подъ революціѣ. Той щѣ е честѣй-
„ шій представителъ на най-высокъ-тъ нравственикъ власть на зе-
„ мѣ-тъ, не ся крѣпи освенъ съ покровителство-то на чюжды
„ войски. Тія обаче войски му правятъ зло като го покровител-
„ ствуватъ, защо поощряватъ на срѣщъ му народно-то чювствіе,
„ и показватъ че той не може да ся повѣри на любовь-тъ и на
„ почитаніе-то на народъ-тъ си.“

Таква-зи е, на късо, речена-та книжка *Папа-та и Конгресъ-тъ*.
Мы изложихмы така содержаніе-то колко-то въ кратцѣ и іасно мо-
жихмы, за да знаѣтъ и наши-ти читатели въ какво бѣдственно по-
ложеніе ся намира днесъ Папа-та, като мірскы владѣтель, и колко
ся угрожава и бѣдствува, толкова отъ страѣхъ на католическы-ты
свои подданицы, колко-то и отъ странѣхъ на най-голѣмы-ты и пай-
силны-ты свои католическы предстатели и зѣщитницы. Да не дохо-
ждатъ убо негови-ти миссіонери и пропагандисти да ны лѣжатъ и
капятъ да ся подложимъ на негово-то ужь *силно* покровителство,
защо ако правленіе-то му е станѣло до толкова умразно на самы-
ты му най-ближны послушницы *католици*, какво ще да бѣде за но-
вы-ты му пришельници *схизматици*? и ако самъ себе не може веке
да брани и защищава, какъ ще да защищава и покровителствува
другы-ты! Колко-то за бѣдствіѣ-та му, тія сѣ за него естествен-
ни, тія сѣ неизбѣжни. Хрістосъ бѣ реклъ че царство-то му не е

отъ той-зи свѣтъ; царство мѣе нѣсть ꙗко мѣра сегоу (1). Папа-та, кой-то дерзнулъ да ся нарече неговъ *наместникъ* [Vicarius Jesu Christi], дерзнулъ да стане и владѣтель мѣрскы, и да има царство отъ сего мѣра. Слѣдовательно соединилъ въ лице-то си двѣ една на другъжъ противны и противоположны власти: *духовнѣ-тѣ* коя-то утѣшава, прощава, и благославя, и *мѣрскѣ-тѣ* коя-то дразни, наказва, и угрожава. Тѣ двѣ власти не можахъ естествонно да ся съгласить никога въ одно и тожде лице, и така като го дърпатъ една на самъ другъ на татакъ, втора-та, по насилственно-то си естество, требоваше най-сетнѣ да преодолѣе, и тогава веке паство-то му, духовни-ти му чада, не видяще въ него освенъ единъ грозенъ мучитель и насилникъ, хванахъ естествонно да го мразятъ, слѣдъ мразеніе-то да го кълнѣтъ, и слѣдъ кълненіе-то да го не щѣтъ, да бунтувать насрѣща му, и да го пѣдятъ. Тѣмъ го ся исполнили съвършено изъ Романскы-ты области щомъ ся дръпнухъ изъ тѣхъ Австрійскы-ты войскы, кои-то му тамъ подкрѣпывахъ власть-та; и быхъ го отъ давно исполнили какъ-то го и исполнихъ и изъ самага Рима, ако не бѣхъ дошли на 1849 Французскы-ты войскы да го увѣждѣтъ пакъ, и ако не сѣдяхъ тамъ юще и днесъ за да го вардятъ.

Въ такова положеніе Папа-та сега, като гледа че народи-ти ся съ него непримирителни, и че ни Франція ни Австрія ни никоя друга отъ Великы-ты Силы щѣтъ да ги насилзятъ за да му ся покорятъ отнова, вмѣсто да ся свѣсти и да разумѣе, чювамы че събиралъ волонтиры за да може съ тѣхнѣ-тѣ безсилнѣ помощь да удари и покори отстѣпницы-ты свои подданицы, непокорны-ты свои духовны сыновы, евангелскы-ты свои овцы, кои-то Христось далъ на Святы Петра (2), а Святы Петръ нему да ги *пасе*. Виджте пастьеръ, виджте пасеніе!!

(1) Еванг. Іоан. XVIII, 36.

(2) Еванг. Іоан. XXI, 15, 16, 17.

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

До нынѣ ся упряднихмы малко много да говоримъ въ той-зи дневникъ за книгы издаваемы отъ други писатели. Днѣсь ще ны позволятъ читатели-ти да поговоримъ малко и за насъ си.

Испълненъ ревности за нашъ-тъ възрождаемъ словесность, за нашия-тъ языкъ, за нашъ-тъ народнѣ исторіи, мы смы ся отъ малкъ обучавали въ преводы и сочиненія, и особливо въ изученіе-то правильно на ново-Българскыя-тъ языкъ, и въ издирваніе на матеріялы за Българскъ-тъ исторіи.

Отъ дѣтинскы-ты ми, тако речи, трудовы, покойный Райно Поповичъ, мой тогашный учитель, бѣ издалъ на 1837, заедно съ своѣхъ-тъ *Христоитіи*, и два мои малкы преводы, *Мудрость добраго Рихарда* отъ Французскы, и *Мѣосъ Продиковъ* отъ Грьчскы.

Слѣдъ това отидохъ за ученіе на Парисъ, и между многочисленны-ты ми ученически заниманія не оставяхъ да ся упражнявамъ пакъ и въ любими-ты ми попеченія за Българскъ-тъ словесность, и да ходѣхъ по публичны-ты книгохранилища да търсѣхъ стары Българскы и други документы за языкъ-тъ и за исторіи-тъ нашъ.

На вращаніе въ Цариградъ отъ Парисъ на 1844, отъ великъ признательность къ вышереченому моему учителю, не преставахъ да му пишъ, какъ-то и той менъ, за различни филологическы предметы, въ кои-то и онъ ся всякога занимаваше, и даже стори два новы свои преводы отъ Грьчскы, единъ-тъ *Новый Робинсонъ*, другыя-тъ *Есоповы-ты басны*, но не можи да ги издаде отъ лишеніе средствъ. Тогавъ по негово прошеніе имахъ случай да му пишъ и проводѣхъ мои-ты четыри *Писма за нѣкои-си мѣчности на Българско-то правописаніе*, кои-то ся послѣдньо напечатахъ въ *Българ-*

скы-ты *Книжници* (1) съ не малко по нещастію погрѣшки отъ странѣ на печатницѣ-тѣ.

Послѣ ся захванѣхъ за единъ трудъ много голѣмъ и выше отъ силѣ-тѣ ми неглѣ, сочиненіе-то на единъ *Българскѣ исторіѣ* по о-брѣтаемы-ты первоначалны документи. Той-зи трудъ азъ съсъ жалость прекъсахъ на 1845, кога-то покойный Князь Самскый С. Вогоридъ мя проводи вмѣсто себе Каймакаминъ-управитель на островъ-тѣ Самость. Въ пятигодишно-то си тамъ пребываніе, лишень отъ потребны-ты книгы и документи, и заграденъ отъ правительственны-ты си длѣжности, не можихъ никакъ да послѣдувамъ реченыя-тѣ си трудъ. Но въ завращаніе-то си на 1850 наченѣхъ си го пакъ, и слѣдъ малко сочинихъ и приготвихъ, като за *Введеніе* на реченѣ-тѣ исторіѣ, онова кое-то ся такожде въ *Българскы-ты Книжници* (2) напечати подъ заглавіе *Кратко изслѣдованіе на Българскѣ-тѣ древность*.

Послѣ на 1851 милостиво-то Царско Правителство благоизволи да мя нареди и постави членъ въ тукашно-то търговско сѣдилище, гдѣ-то занимаія-та ми толкова сѣдилещни, колко-то я други (3) отъ день на день ся постепенно до толкось умножихъ, що не ми остава веке время да ся занимаѣхъ деньѣ за друго нищо. Но догдѣ имахъ юще малко время не щяхъ да го губѣхъ въ празды работы, но залегихъ да го употребѣхъ постоянно въ сочиненіе-то на реченыя-тѣ си великый трудъ. Тѣй можихъ да свършіхъ първѣ-тѣ часть на Българскѣ-тѣ исторіѣ, содержающаѣхъ особенно исторіѣ-тѣ на

(1) Виж. год. I. № 16, 17, 20, 21, 22; Год. II, брой 1, 2, 3, 4, 5.

(2) Виж. год. I. № 10, 11, 12.

(3) Отъ нѣколко время царско-то Правителство, по предложеніе на Тиджаретъ-тѣ, рѣшило е да направи новы пѣкои търговскы законы, въ кои-то ми е почело съсъ главихъ-тѣ редакціѣ.

Упнѣ-ты, кои-то въ вышеречено-то *Измѣдованіе* доста доказахмы че сѣ Българи, прекарахъ и вторж-тъ часть коя-то содержащая історіѣ-тъ на Българи-ты до Кубрата, сирѣчь до преселеніе-то нѣ въ *Музіѣ*, е такожде свършена, и минѣхъ въ третѣ-тъ коя-то ся простира до скончаніе на първо-то Българско царство въ началѣ XI-го вѣка, и кѣя-то такожде е почти на свършаніе.

Между това отворися Българска-та Книжнина, и преди двѣ години хванѣ да ся издава главно-то ѣ орудіе *Българскы-ты Книжницы*, списаніе періодическо много полезно, и за днешны-ты ны народны обстоятелства необходимо. Слѣдъ еднѣ годинѣ бесчинно слѣдованіе за лишеніе главнаго редактора, почтенни-ти Настоятели на Книжницѣ-тъ и други отлични наши соотечественници налегнѣхъ мя съ моленія да пріемнѣ той-зи трудъ отгорѣ си. Напраздно нѣ представихъ че немахъ потребно-то время, и че съ стѣснѣмъ малко-то время що имавъ наипаче нощемъ, не щѣхъ да могѣ да го слѣдувамъ какъ-то трѣба и какъ-то желѣхъ. Они не слушахъ нищо, общахъся чо ще ми дадѣтъ помощникъ, п азъ, щѣ не щѣ, подѣ заплашваніе-то че инакъ ще престанѣтъ Книжницы-ты, кое-то никакъ не желаяхъ, заловихся за това дѣло и го слѣдовахъ до сега.

Но що станѣ помежду? Настоятели-ти ми помощникъ не дадохъ. Заниманія-та ми служебни ся удвоихъ и утроихъ. Время нема за четеніе, время нема за писаніе, обаче Книжницы-ты трѣба да ся карать, и два пѣти на мѣсяцъ трѣба редовно да излазять. Що си потеглихъ въ това годишно растоаніе, колко трудъ и притѣсненіе си дадохъ за да си стоя на думѣ-тъ предъ народѣ-тъ, азъ знаѣхъ. Но като че това не стигнѣло, требаше да излѣзкѣ нѣкой-си и да ны корять, по причинѣ че смы защищавали вѣрж-тъ си и обряды-ты ѣ, какъ смы были Грекомани, Московити, Папслависти, и не знамъ що!!! Мы обаче, за народнѣ любовь, престо-рихмыся глухи да не чюваме, и си претърпѣхмы. Инакъ отъ двѣ-ты едно: или трѣбоваше да ся хванемъ и мы на кавѣжъ, и да удримъ

какъ-то ны удрятъ, а то бы ны уприличило на оныя кои-то ся исувать по мейханы-ты, и бы дало позорище жално за искренны-ты родолюбцы и смѣшно за непріятеле-ты Българскы, или трѣбоваше да оставимъ сочиненіе-то на Книжицы-ты и да ся дръпнемъ, а тогава тыя като оставахъ безъ редакторъ, трѣбоваше непременно да престанѣтъ, а то бѣше противно и на народны-ты истинны интересы, и на наше-ты сердечны желанія. Послѣдовахмы убо дѣло-то си терпѣливо до днесъ, кога-то веке, като ся свърши година-та, можемъ праведно и законно да го оставимъ.

Но за да не ся повреди пакъ изданіе-то на Книжицы-ты, кое-то, совсѣмъ що събираніе-то на спомоществованія-та имъ става мѣчно, Надзиратели-ти и Настоятели-ти на Книжницѣ-тѣ не щяхъ и не трѣбоваше да щѣтъ да прекъсать, согласихмыся съ нимъ да намѣримъ и призовемъ нѣкой други достойнъ редакторъ, кой-то да има потребнѣ-тѣ способность и ревность за тѣзи работѣ, и въ тожде время да дава нужнѣ-тѣ порукъ за свои-ты православны и благочестивы чюства, защо православіе-то трѣба да бѣде най-първа-та основа на Българско-то ученіе и просвѣщеніе. За такъвъ-зи припознахмы вси отъ самы-ты му трудовы и дѣла Словеснѣйшаго Г-на Т. С. Бурмова, кой-то и призванъ бывъ общася да дойде незабавно, и ся надѣемъ че ще си стои на думѣ-тѣ.

Примите убо, о любезныи читатели, наше-то братско цѣлованіе. Бѣдете снисходителни къмъ наши-ты грѣшкы и недостатки, и вѣрвайте че, ако ся оттеглямы по нужды отъ главно-то сочинительство на любимы-ты ны Книжицы, не ще ся оставимъ пакъ отъ да жертвувамы по возможности за тѣхъ и время и трудъ.

Здравствуйте.

Въ Цариградъ 31 Декемвріа 1859.

Сочинитель-тъ

Г. Кръстьовичъ.

ГОДИШНО ГЛАВНО СЪБРАНИЕ

отъ

ЧЛЕНОВЕ ТЫ НА БЪЛГАРСКИ ТЪ КНИЖНИНА

Слово изречено въ това сѣбрание отъ Настоятелство-то

Достопочтени Членове

На Български тѣ Книжнина ! -

Въ ланскоѣто ви сѣбрание, косто бѣ пакъ въ послѣдны ты дни Януарія, имавме честь да ся избѣремъ отъ Васъ за Настоятели на Книжнинѣ тѣ; Пріяхме съ благодареніе избираніе то ви и пѣлнѣ години слугувахме. Въ това растоініе най голѣмо то наше желаніе бѣше да ся явимъ достойни за честь тѣ коѣкто ны отдадохте и, свидѣлствувать дѣла та ни че не пожалихме нищо колко то отъ насъ зависяше; положихме всѣко стараніе за ползѣ на книжнинѣ тѣ, нѣ на жалость не бѣхме толкозѣ честити, не отъ друго споредъ наше то мненіе, освѣнь отъ запираніе търговія та, която не прости наши ты единородци да принесѣтъ помощь тѣ, коѣкто отъ тѣхъ Книжнина та чака, съ всичко това не трѣба да ся отчяемъ, защото както казуваме че не сме были честити, молимъ ви да не проумѣете тѣ думы съ също то, косто посятъ значеніе; на противъ, и въ такво положеніе работы ты, можемъ да речемъ, че Книжнина та пакъ е придобыла, както отъ състояніе то ѱ ще ся увѣрите, прочее какво искаме повечѣ? нищо; милостиво-то Царско Правителство желае и подкрѣпява просвѣщеніе то на подданы ты си народы, между които благополучно сме и ный; ный какво желаемъ? друго нищо, освѣнь онова, косто желае за насъ и Правителство то; То, рѣкохме го, же-

лае просвѣщеніе то, а и ный за друго не сме ся събрале, освѣтъ за сящия тозь предметъ, който е и всичка та цѣль на Книжнинѣтъ ни, Прочее нѣка сърдечно помолимъ Бога за благополучіе то и дѣлгоденствіе то на милостивія ни Царь Султанъ Меджида и слѣдователно да поразмыслемъ за бѣдѣще то на Книжнинѣтъ ни.—

Ный взехме прѣдъ видъ 9 и 10 чл. отъ 4-тѣ члѣсть въ остава на Книжнинѣтъ и съгласно съ тѣхъ ви призвахме на главно събрание за да ви кажемъ че многополезна та за народа цѣль на Книжнинѣтъ ся оцѣни и тая годипѣ отъ нѣколко родолюбци, на които почтениы ты имена ный съ благодареніе ви бѣлжимъ и ви молимъ да ся съгласите за да ся обнародвѣтъ и прѣзъ Книжници ты, щото да видѣтъ и послѣдувать похвалнія имъ примеръ и прочіи ти наши единородци; Ето тѣи имена отъ които:

Първы ты двѣ, имяхме да съчислимъ въ рѣда на членове ты „почетни“.

Вторе ты седмѣтъ, въ рѣда на членове ты „основателіе“ отъ които за три тѣ въ Исмаилъ имаме да благодаримъ Г-ну Г. Шопову а за едно то въ Пазарджикъ Г-ну Стеф. Захаріевичю и,

Треты тѣ три имена, въ рѣда на членове ты „Помагачи“ Г-нъ Стеф. Д. Тошковичъ въ Одессѣ принесе р. ср. 146 $\frac{1}{2}$ Гр. 3,662 $\frac{1}{2}$

„ Гавр. Кръстьовичъ	„ Цариградъ	„ —————	„ 2,000
„ Аристар. Челебидакы	„ Исмаилъ	„ л. т. 10 —	„ 1,000
„ Алек. Тулчиновъ	„ „	„ л. т. 10 —	„ 1,000
„ Дим. Николаевъ	„ „	„ л. т. 10 —	„ 1,000
„ Хр. Д. Гешовъ	„ Вѣнѣ	„ л. т. 10 —	„ 1,000
„ Ат. Михайловъ	„ „	„ л. т. 10 —	„ 1,000
Глав. Варош. Училище	„ Пазарджикъ	„ л. т. 10 —	„ 1,000
Г-нъ Н. Златаровъ за учил.	„ Панагюрище	„ л. т. 10 —	„ 1,000
„ Н. П. Васи́левъ	„ Карлово	„ л. т. 1 —	„ 100
„ П. Михалевъ	„ Русчукъ	„ л. т. 1 —	„ 100
„ Ст. Захаріевичъ	„ Пазарджикъ	„ л. т. 1 —	„ 100

По врѣменно то списаніе на Книжницѣ тѣ изпълне още една година, сиречь Книжница та може да ся гордѣливы съ двѣ пълны тѣла „Българскы Книжници“ косто споредъ наше то мненіе не е малкъ придобытъкъ за слабѣ тѣ ни общинѣ; Отъ тѣхъ сѣ ся разнесли лане и таѣхъ години 746 тѣла отъ г. I. а само таѣхъ години 620 тѣла отъ г. II. и оставать въ заведеіе то на Книжницѣ тѣ пълны близо до 500 тѣла и отъ двѣ тѣ години.—

Библиотека та на Книжницѣ тѣ ся умножи и таѣхъ години още съ 58 тѣла изрядны книги и сега тя брѣи 168 тѣла пълны; да благодаримъ на благородны ты имѣ подарители, почтены ты имена на които ще видите въ каталога забѣлжены.—

Пры всичкы ты тѣя, освѣтъ Книжници ты, Книжница та с печатла изводъ отъ Книжници ты и вѣдно съ подарены ты ѣ отъ родолюбивы лица още отъ прѣминалѣ тѣ години, тя има подъ продавъ толкозъ тука колко то и по Българія около 7982 тѣла разны книги, които ся глѣдаты описаны въ парочѣхъ тѣ за тѣхъ книгѣ.—

Книжница та има брой главно (капиталъ) гр. 180,884 ²⁵/₁₀₀ какъ то смѣтка та на състояіе то ѣ показва, отъ който щете видето гдѣ ся напирать тѣи пары въ днешне то врѣмя, когато пѣка имаме надеждѣ че тѣ рано или късно щѣтъ ся съберѣтъ, щѣтъ ся умножѣтъ още повечѣ и, книжница та ще може да бѣде по плодородна, стѣга само да бѣдемъ искрени както сме быле до сега и да не жадимъ трудъ за долзѣ тѣ ѣ.—

Нѣй свършваме, нѣ по напредъ щѣмъ ви помолимъ за още двѣ или три нѣща, отъ които едно то е да ви потвърдимъ благодареніе то отъ Г-на съчинителя на Книжници ты Г. Кръстьовича и да ви помолимъ искрено да му благодарите и Вѣй общо за голѣмыты и неуморны ты трудове, които негова милость положе въ дълго то растояніе на години тѣ. Даше, когато Книжница та безъ съчинителя колебаеше ся да прѣстане изданіе то, Книжници ты, негова милость

оцѣ пуждѣ тѣхъ и при всичкы ты си многобройны запятія, прїа съ благодареніе съчиняваніе то имъ; Той испълне дѣлга, когото прїа съ и само да послуже на Книжнинѣ тѣхъ и да не отбые молбы ты , прочее праведно е да му изразимъ общо благодареніе и прїзъ жици ты за да покажемъ на свѣта че знаемъ да оцѣняваме благородны ты заслугы.—

Слѣдъ това ный щемъ ви наумимъ и любородны ты Настоятели а Книжици ты по възъ; отъ тѣхъ освѣтъ единъ, двонца, които ся надѣемъ въ бѣдѣщее да ся явѣтъ по родолюбиви, другы ты всичкы испълнихъ благородно и усердно всичко, щото отъ тѣхъ зависеше за ползѣ на Книжнинѣ тѣхъ, прочее да благодаримъ и тѣмъ и въ сѣщо то врѣмя нека размыслимъ за достойны намѣстници на нѣколко отъ тѣхъ, които писмено изразихъ подобно то си желаніе.—

Най послѣ ви молимъ да прочтете 19 чл. въ 4-тѣ чясть на остава и съгласно съ него да прїемите смѣтки ты които ви прѣдлагаме и да ги повѣрите на които видите благословно за наши намѣстници . —

Бал-Капанг-ханъ.

22 Января 1860.

ПРИХОДЪ

на

Българскѣтъ Книженици

Отъ 1 Януар. 1859 до 21 Януар. 1860.

Отъ готови въ Кассѣтъ намѣрихме	Гр.	10,492 62
„ въхти различни събрахме	„	3,498
„ „ член. Помаг. „	„	400
„ „ „ Основ. въ Свищовъ събрахме „	„	5,000
„ Мѣсецослова г. 1857	„	1,470
„ Бъл. Книжици г. I	„	33,195 67
„ 2 чл. „Почетни“ новы	„	5,662 50
„ 7 „Основателіе“ „	„	7,000
„ 3 „Помагаче“ „	„	300
„ Мѣсецослова г. 1859	„	97
„ Благоправіе то	„	759
„ Бъл. Книжици г. II	„	21,457 86
„ Монеты печалѣ	„	15,813
Всичко		<u>Гр. 105,145 65</u>

РАСХОДЪ

па

Българскѣтъ Книженици

Отъ 1 Януар. 1859 до 21 Януар. 1860.

За чич-Тимовѣтъ Колибѣ	Гр.	425
„ Мѣсецослова г. 1859	„	6,200
„ Бъл. Книжици г. II вѣдно съ разноска ты имѣ и портове.	„	78,373 90
„ Лихвѣ платихме	„	310
„ отъ 2 лица има да ся зимать	„	5,426 50
„ готовы въ Кассѣтъ оставать	„	14,410 25
Всичко		<u>гр. 105,145 65</u>

ДНЕШНЕ ТО СЪСТОЯНИЕ
на
БЪЛГАРСКИЯТЪ КНИЖНИНЪ.

Детовы пары въ Кассѣ тѣ	Гр.	14,410 25
Л. помагачи „ Цариградъ да даватъ отъ вѣхто „		600
„ основат. „ Свещовъ „ „ „ „ „		4,000
„ съревновт. „ Търново „ „ „ „ „		500
„ различни „ Заарж „ „ „ „ „		7,695 50
спомоществователіе на Книжници ты г. I ———		30,825
„ „ „ „ „ г. II ———		45,187
Несвършена та „чич. Томова“ Колиба ———		1,305
2 Лица въ Цариградъ да даватъ 3,662 ¹ / ₂ п 1764 „		5,426 50
Оставать да ся събиратъ за мѣсечосл. г. 1857 „		3,300
„ „ „ „ „ 1859 „		2,931
„ „ „ „ „ благоправіе то „		3,054
„ „ „ „ „ Сказаніе св. Дня „		6,000
		<u>128,234 25</u>
Не продадени има 230 тѣла, Изслѣд. на Бъл. древн. Гр.		1,150
„ ——— „ — „ 300 „ Писма за нѣкои мѣч-		
ности на Б. правописаніе „		1,500
„ ——— „ — „ 500 „ Бъл. Книжниц. г. I и II „		50,000
	Гр.	<u>180,884 25</u>

БИБЛІОТЕКАТА
на
БЪЛГАРСКИЯТЪ КНИЖНИНЪ.

110 тѣла различни книги отъ прѣминалѣ тѣ годпнѣ.	
6 „ „Гласникъ Др. Србске Словесности„ отъ Дружество то.	
22 „ „Русская Бесѣда„ отъ рѣдакция тѣ подарены.	
2 „ Крат. Слав. Грамм. „ Съчинителя С. Полянского Парт.	
2 „ Търгв. Рѣководство „ Г. Хр. Хамамджіева.	
26 „ различни книги „ различни лица подарены.	

Българскы ти Книжници

г. 1859

СЯ ПРИЙМАХЪ:

Въ Цариградъ	тъла	105	Въ Калоферъ	тъла	5
„ Едирне	„	6	„ Къзанлъкъ	„	21
„ Хаскюй	„	1	„ Желѣзникъ (зааръ)	„	10
„ Шовдивъ	„	89	„ Сливенъ	„	3
„ Пазарджикъ	„	12	„ Котлъ	„	2
„ Самоковъ	„	20	„ Джумайъ	„	1
„ Софія	„	5	„ Одессъ	„	108
„ Дупницъ	„	5	„ Болградъ	„	20
„ Видинъ	„	2	„ Янь	„	10
„ Плевенъ	„	2	„ Исмаилъ	„	15
„ Свищовъ	„	25	„ Галацъ	„	13
„ Русчукъ	„	17	„ Брайлъ	„	10
„ Силистръ	„	2	„ Гюргево	„	10
„ Тулча	„	16	„ Букорешъ	„	21
„ Варна	„	6	„ Моисія Патули	„	1
„ Шуменъ	„	17	„ Вѣхъ	„	8
„ Разградъ	„	4	„ Прагъ	„	1
„ Търново	„	16	„ Атинъ	„	1
„ Габрово	„	5	„ Брюссъ	„	1
„ Ловечъ	„	1			356
		<u>356</u>	Всичко тъла		<u>620</u>

Слѣдъ всички ты тія що изложихме, остава ни да кажемъ за допълненіе че спорядъ изрѣченно то ни слово, събраніе то единоголасно намѣри за праведно и изражаява признателность тѣ си на всички ты помянѣты лица, слѣдъ което ся избрахъ за напредъ Настоятелиѣ на Книжницѣ тѣ Г. Г. Хр. С. Арнаудовъ и К. Х. Попповъ подъ Надзирателство то Г-на Дим. И. Гешова, на които и ся разрѣши да слѣдвать издаваніе то. Книжици ты, така и да ся проумѣятъ за намѣстници на нѣколкото отъ Вѣликашны ты настоятели, прочее умоляваме наши ты Единородци да вземжъ прѣдъ видъ горне то нареджаніе и съгласно съ него да ся оправать отъ сега нататѣкъ до рѣченны ты Настоятели, за всичко що ся отнеса за Българскѣ тѣ Книжницѣ и Българ. Книжици, понеже мы приймаме дерзость да ся подпишемъ:

Цариградъ 22 Януар. 1860

Досегашни Настоятели

НА
Българскѣ тѣ Книжницѣ.

Д. Х. Тольевъ
Стеф. Болдизовъ.